

Araştırma Makalesi/Research Article

<https://doi.org/10.52105/temelegitim.1499102>

Çoklu Zekâ Kuramına Göre Hayat Bilgisi 3. Sınıf Ders Programı Kazanımları ve Ders Kitabındaki Etkinliklerin İncelenmesi

Examination of Life Sciences 3rd Grade Curriculum Achievements and Activities in The Textbook According to Multiple Intelligences Theory

Ahmet Topal , Gülşen Altıntaş

Received/Geliş: 9 February 2023 / Accepted/Kabul: 16 January 2024 / Published/Yayın: 16 January 2024

Öz

Bu araştırmada ilkökul 3. sınıf Hayat Bilgisi ders kitabındaki etkinliklerin ve bu etkinliklerle ilgili kazanımların Gardner'ın Çoklu Zeka Kuramı ile ortaya koyduğu zeka alanları göz önüne alınarak incelenmiş, ders kitabında yer alan etkinliklerin ve bu etkinliklerin dahil olduğu kazanımların zeka alanları göz önüne alınarak hangi zeka alanına ne düzeyde yer verildiğini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma Çoklu Zekâ Kuramının daha iyi anlaşılması, ilkökul seviyesindeki öğrencilerin zekâ gelişimlerine vereceği katkının görülmesi açısından ve Hayat Bilgisi öğretiminde Çoklu Zekâ Kuramının değerlendirilmesi açısından önemlidir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Veriler toplanırken Gardner'ın belirlediği zeka alanları ve bu zeka alanlarına sahip kapasiteler göz önünde bulundurulmuştur. 2022-2023 eğitim-öğretim yılında ders kitabı olarak kabul edilen MEB yayınları 3. Sınıf Hayat Bilgisi ders kitabındaki etkinlikler ÇZK'ye göre zekâ alanlarına uygun olacak şekilde sınıflandırılmıştır. Ders kitabında toplam 6 ünite 58 etkinlik ve 110 etkinlik başamağı bulunmaktadır. Araştırma başlangıcında öncelikle konu ile ilgili kaynaklar taranarak her bir zeka alanına yönelik birer beceri listesi oluşturulmuş ve ders kitabındaki ünitelere ait kazanımlara yönelik etkinlik bölümleri incelenerek ilgili kısımlarda çoklu zeka alanlarına ne sıklıkla yer verildiğini belirlemek amacıyla kontrol listeleri hazırlanmıştır. Her bir ünitenin kazanımlara yönelik etkinlik bölümleri, oluşturulan beceri listelerine göre değerlendirilmiş ve ulaşılan sonuçlar çizelgeye kaydedilmiştir. Çizelgede yer alan veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. İlkokul 3. Sınıf Hayat Bilgisi öğretim programındaki kazanımlar ve bu kazanımlara dahil edilen ders kitabındaki etkinliklerde en çok 79 tane (%36,07) ile sözel/dilsel zekâ alanına yer verilirken en az 4 tane (%1,83) ile müziksel/ritmik zekâ alanına yer verildiği görülmüştür. Bu araştırma sonucuna göre 3. Sınıf Hayat Bilgisi ders kitabındaki etkinliklerde müziksel/ritmik zekâyı yeterince yer verilmediği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çoklu zekâ kuramı, etkinlik, hayat bilgisi, kazanım, ilkökul.

Sorumlu Yazar Ahmet Topal

 ahmettp18@gmail.com

Atıf/Citation: Topal, A., & Altıntaş, G. (2025). Çoklu Zekâ Kuramına Göre Hayat Bilgisi 3. Sınıf Ders Programı Kazanımları ve Ders Kitabındaki Etkinliklerin İncelenmesi. *Temel Eğitim*, 7(30), 117-150. <https://doi.org/10.52105/temelegitim.1499102>

Abstract

This research examined the activities and related outcomes in the 3rd grade primary school Life Sciences textbook, taking into account the intelligence areas proposed by Gardner's Theory of Multiple Intelligences. The aim was to determine the level at which each intelligence area was addressed by considering the intelligence areas of the activities and the outcomes included in these activities in the textbook. The research is important for a better understanding of the Multiple Intelligences Theory (MIT), for observing its contribution to the intelligence development of primary school students, and for evaluating the Theory of Multiple Intelligences in Life Sciences teaching. Document review, a qualitative research method, was used in the research. While collecting data, the intelligence areas identified by Gardner and the capacities possessed by these intelligence areas were taken into consideration. The activities in the 3rd grade Life Sciences textbook, published by the Ministry of National Education (MEB), which was accepted as a textbook in the 2022-2023 academic year, were classified according to the intelligence areas according to the MIT. The textbook contains 58 activities and 110 activity steps in a total of 6 units. At the beginning of the research, firstly, relevant resources were scanned and a skill list for each intelligence area was created. Then, activity sections related to the outcomes of the units in the textbook were examined and checklists were prepared to determine how frequently multiple intelligence areas were included in the relevant sections. The activity sections related to the outcomes of each unit were evaluated according to the created skill lists and the results were recorded in the table. The data in the table were analyzed using the descriptive analysis method. It was observed that among the achievements in the primary school 3rd grade life studies curriculum and the activities in the textbook included in these achievements, verbal/linguistic intelligence was included the most with 79 (36.07%) and musical/rhythmic intelligence was included the least with 4 (1.83%). According to the results of this research, it was determined that musical/rhythmic intelligence was not sufficiently included in the activities in the 3rd grade Life Sciences textbook.

Keywords: Multiple intelligence theory, activity, life science, achievement, primary school

Giriş

With Eğitim sadece okulda olan bir durum değildir. Eğitim aileden başlayan ve hayatın her anında insanın yanında yürüyen bir yoldaş gibidir. Bir çocuğun gündelik hayatında eğitime ayırdığı süre kişiliğini oluşturmada ciddi anlamda etkilidir. Bu etki ilkökul çağı ile formal olarak biçimlenmekte ve plan program dâhilinde ilerlemektedir. Hayat Bilgisi dersi birinci sınıftan üçüncü sınıfın sonuna kadar geçen sürede çocuğun hayatına rehberlik eden bir yol arkadaşıdır. Hayat Bilgisi dersi sayesinde çocuklar içinde bulundukları ortamı, çevreyi tanıma ve anlamlandırma imkânı bulurlar. Hayat Bilgisi dersi onları hayata hazırlar. Bu açıdan baktığımızda çevrenin çocuklara bilgi, tutum, beceri ve Hayat Bilgisinin kazanımlarını kazanmasındaki rolünün büyük olduğu görülmektedir. Hayat Bilgisi dersinde kullanılan araçlar, çocuğun çevresini oluşturur (Aydemir, Karalı & Çelik, 2018). Bunun yanında Hayat Bilgisi dersi, ilkökula yeni başlamış bir öğrenciye toplumsal ve kültürel birikimlerin tanıtılması, aktarılması için verilecek önemli bir derstir.

İnal (2010), eğitimin öncelikle çocukların içinde yaşadıkları toplumsal çevresine ve doğal çevresine uyum sağlaması gerektiğini savunurken, eğitim öğretimin faaliyetlerine yeni dâhil olmuş bir çocuğun sosyal ortama uyum sağlayabilmesi için Hayat Bilgisi dersinin diğer derslerden daha fazla önem arz ettiğini belirtmektedir.

Çocuklar, içinde bulundukları çevresel mekâna, zamana ve yaşamın amacına bir anlam verme ihtiyacını doğal olarak hissederler (Bilici, 2018) çünkü o yaş grubu

çocuklar için hayat karmaşık ve anlamlandırma konusunda büyüklerin yardımına ihtiyaç duyduğu önemli konular arasında yer alabilmektedir.

Hayat Bilgisi, bireyin toplum yaşamına alışması ve uyum sağlaması yönünde kimi temel bilgi, beceri ve değerleri edinmesini amaçlayan, eğitimin tanımıyla paralellik gösterecek biçimde düzenlenen bir ilkökul dersidir. Hayat Bilgisi dersi, çocuklara; gelişim özelliklerine uygun biçimde yaşamla ilgili temel beceri ve alışkanlıklar kazandıran, çocukların kendilerini ve çevresini tanımasına yardım eden ve çocuğun çok yönlü gelişmesini sağlayan toplu öğretim yaklaşımına dayalı olarak oluşturulmuş bir yaşam dersidir (Gündoğan & Gültekin, 2018; MEB, 2009). Bundan dolayıdır ki Hayat Bilgisi dersi sosyalleşme konusunda diğer derslerin önüne geçmektedir.

Hayat Bilgisi dersi gerek oyunlarla gerekse görsel materyaller ile destekleyici bir yaklaşımla ilkökul birinci sınıfa yeni başlayan bir öğrencinin öğrenim hayatına giriş yaparak çevresini anlamlandırmaya ve toplumsal normları tanımaya yardımcı olur. Çocuklar, Hayat Bilgisi dersinde içinde yaşadıkları toplumsal ve kültürel çevre ile ilgili bilgi edinir; etrafındaki problemler hakkında sağlam, tutarlı ve güvenilir bilgiler doğrultusunda çevresine uyum sağlar ve gerekli yaşam becerilerini öğrenirler (Aydemir, Karalı & Çelik, 2018).

Hayat Bilgisi dersi bir çocuğun hayata nasıl anlam kazandıracağını anlatıldığı derstir. Hayat Bilgisi dersi temelinde sosyal bilimler ve doğa bilimleri olan gündelik yaşama ilişkin bilgiler içeren ve çocukların gelişim özelliklerine uygun olacak şekilde hazırlanmış, bir derstir (Candan & Ergen, 2014). Bu derste çocuklar, Türkçe, matematik, müzik derslerinde öğrendiklerinden çok farklı bir yapıda bilgi edinir. Hayat Bilgisi dersi ilkökulda her dersin kesişim kümesi gibidir. Öğrenciler, sahip oldukları ve olabilecekleri çoğu becerilerini bu ders aracılığıyla dilediği gibi gösterip geliştirebilir. İlköğretimin temelini oluşturan Hayat Bilgisi dersi çocukları hayata hazırlayan, onlara toplumsal ve kültürel normları aktaran önemli bir miğfer derstir. Hayat Bilgisi müfredatının öğrencilerin hem akademik hem de sosyal ihtiyaçlarına yönelik bir anlayış ile planlanması gerekmektedir. Bu müfredata göre hazırlanan ders kitaplarının da öğrencilerdeki karşılığı temelleri sağlam, yaş ve zekâ seviyelerine uygun ve gelişimlerini destekleyici olmalıdır.

Çocuklar ilkökula başladıklarında somut düşünme basamağındadırlar. Birinci sınıfta temelleri atılan, hayata hazırlığı amaçlayan Hayat Bilgisi dersinin ikinci sınıfta geliştirilerek üzerine eklemeler yapılması ve nihayet üçüncü sınıfta yavaş yavaş soyutlaşarak son şeklini almasıyla hayat bilgisi dersi çocukların hayatından akademik olarak çıkar. Fakat bu bir son değildir. Bundan sonraki yıllarda isimleri değişen derslerle bu eğitimler detaylandırılarak ve branşlara ayrılarak devam eder.

Üçüncü sınıf Hayat Bilgisi dersinin en detaylı olduğu kademedir. Çocuklar yavaş yavaş soyut düşünme yetisini kazanmaya başlar. Gerek kazanımların gerçekleşme düzeyi gerekse konuların zorluk seviyeleri ve daha karmaşık kavramların yer bulması dikkate alındığında Hayat Bilgisi dersinin çocukların düşünsel becerilerini zorlayan, onları geliştiren bir yapısı vardır. Bu nedenle bu seviyedeki kazanımların kendinden önceki kazanımları kapsayıcı, destekleyici ve geliştirici olması gerekir. Çünkü daha önceki kazanımları kazanamamış bir çocuğun bu seviyedeki kazanımı kazanması zorlaşacaktır.

Üçüncü sınıf çocukların toplumsal hayat rollerine daha iyi hazırlanmasını sağlar.

Bu kademedeki çocuklar temel hak ve özgürlükler, demokrasi, dayanışma, sorumluluk gibi kavramlarla yakından ilgilenir, kavramlar arasında ilişki kurar. Üçüncü sınıf öğrencisi Hayat Bilgisi dersi içeriğindeki doğa ve çevre konularıyla fen bilimleri dersinin konularını eşgüdümlü iletir ve konular birbirini tamamlar niteliktedir. Bu süreçte, topluluklar içindeki bireylerin sosyal sorumlulukları vurgulanır ve bir müfredat, ders kitaplarından daha fazlası olduğunda, temelinde eğitim, öğrenciler için anlamlı hale gelir ve ekosistemlerin ve kültürlerin sürdürülebilirliği için gerekli olan değerleri teşvik edebilir (Kuwahara,2012). Yine bu dersteki toplumsal roller ve demokrasi konuları dördüncü sınıfta görecekları sosyal bilgiler dersi için temel oluşturur. Üçüncü sınıf Hayat Bilgisi dersinde çocuklar süreç değerlendirme ve öz değerlendirmenin temellerini atar. Bu nedenle üçüncü sınıfta Hayat Bilgisi dersi son derece önemlidir. Farklı zekâ alanlarına yönelik hazırlanmış etkinliklerle birlikte Hayat Bilgisi dersi ezberci değil yaşantısal ve anlamlı öğrenmeler için fırsatlar yaratır. Anlamlı ve kalıcı öğrenmenin gerçekleşebilmesi içinde öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önünde tutulmalıdır. Bireysel farklılıklardan söz edildiğinde bireylerin ilgi ve becerilerinin bilinmesinin yanı sıra, baskın zekâ eğilimlerinin bilinmesi de oldukça önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Bektaş & Uzunkol, 2015).

Zekânın ne olduğuyla ilgili soruya birden fazla cevap verilmektedir. Yıllardır üzerinde çalışılan zekâ soyut bir kavramdır. Araştırmacılar kişilerin zihin yapılarını ve sergiledikleri davranışlar inceleyerek zekânın tanımını üzerinde düşüncelerini dile getirmişlerdir. Bu tanımları bazen testten elde edilen puanlar, bazen çevreyle kişi arasında gerçekleştirilen uyum, bazen de mevcut bir problemi çözebilme gücü olarak ifade etmişlerdir (Bümen, 2005). Zekâ, kimine göre eleştirel düşünme becerisi, kimine göreyse mantığını kullanma kabiliyetidir (Sivrikaya, 2010).

Bireysel farklılıklar dikkate alındığında anlamlı öğrenmelerin arttığı yönündeki genel kanılar, bireyin ilgi, beceri ve isteklerinin bilinmesi, baskın zekâ alanlarının da göz önünde tutularak ders içerikleri ve kaynakların düzenlenmesi bu sürecin daha etkin ve kazançla sonuçlanmasını destekleyebilir. Baskın zekâ alanlarını belirlemede Çoklu Zekâ Kuramı ilk akla gelenler arasında yer almaktadır.

Howard Gardner çoklu zekâ kuramını beyin hasarları ile bilişsel gelişim çalışmaları sonunda; beynin hasar gören bölümünün, beynin başka bölümleri ile desteklendiğini görmüş ve zekânın farklı boyutları olduğunu söylemiştir (Gardner,1993). Gardner zekâyı, bireyin güçlü ve zayıf yönleri keşfetme, bir problem karşısında yeni bilgileri kullanarak problemleri çözme, içinde bulunduğu kültür için kıymetli bir ürün ortaya koyma potansiyeli olarak ifade etmiştir (Başaran, 2004; Dillihunt, 2003). Ortaya çıkan bu potansiyelleri Gardner, “Zekâ Alanları” olarak tanımlamıştır.

Bireylerin sadece dil ve mantık üzerine değil, başka zekâ türlerine de sahip olduğunu savunan “Çoklu Zekâ Kuramı”nın uygulanması kişilere günlük hayatta kolaylık, diğer insanlarla ise aralarında fırsat eşitliği sağlayacaktır. Howard Gardner, 1983 yılında yayınladığı “Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences” (Zihin Çerçevesi: Çoklu Zekâ Kuramı) adlı eserinde zekânın doğuştan gelen, değiştirilemez bir yapısı olduğuna inanılan genel görüşü yıkmıştır. Gardner’a göre zekâ niteliksel olarak değil çoğul bir anlayış ile ölçülmelidir. Çünkü her bir birey birden fazla zekâ alanına sahiptir. Her bir bireyin başarı gösterebileceği farklı bir zekâ alanı vardır. Her birey bir başkası ile birebir aynı şartlar ve yöntemlere göre aynı

ölçüde öğrenemez. Herkesin farklı öğrenme stili vardır. Çoklu Zekâ Kuramı ile Howard Gardner bu düşünceyi savunmuş ve bu konuda çalışmalar yapmıştır. Gardner zekâ alanlarının belirlenmesinde sekiz ölçüt kullanmıştır. Bunlar;

- Beyin hasarıyla potansiyel izolasyon
- Evrimsel tarih ve evrimsel olasılık
- Tanımlanabilir çekirdek işlemler seti
- Bir sembol sistemine şifrelenmede özen
- Tanınabilir son seviye ve ayırıcı gelişimsel eğri
- Özel bir yeteneğin varlığı ile diğerlerinden ayrılan bireylerin varlığı
- Deneysel psikolojik görevlerle desteklenme
- Psikometrik bulgularla destekleme (Bümen, 2005).

Gardner (1983-1999), zekâyı sekiz farklı alana ayırıp incelemiştir. Bunlar (akt. Saban, 2002: 6-7).

Sözel/Dilsel Zekâ (SDZ): Sözel/dilsel zekâsı yüksek olan öğrenciler herhangi bir konunun öğreniminde kitaplardan faydalanmayı sever, hafızaları kuvvetlidir ve güçlü kelime birikimleri vardır. Fıkra ve uzun hikâyeler anlatabilir. Yazma becerileri yaşlıtlarına bakış daha gelişmiştir. Etkili dinleme becerilerine sahiptir. Farklı dilleri öğrenme kapasitesi ve ilgisi yüksektir. Dinleyenleri konuşması ile etkiler. Gürültü ve gürültülü ortamlar onları rahatsız eder. (Yavuz, 2004).

Mantıksal/Matematiksel Zekâ (MMZ): Mantıksal/ matematiksel zekâsı yüksek olan öğrenciler; matematik problemlerini hızlıca çözerler. Geometrik şekillere karşı ilgileri vardır. Mantık bulmacalarını, sudoku gibi zekâ oyunları ile beyin jimnastiği yapmayı severler. Soyut ve kavramsal düşünebilirler, sebep sonuç ilişkisi kurmada akranlarından daha hızlıdır. (Saban, 2005; Yavuz, 2004).

Görsel/Uzamsal Zekâ (GUZ): Görsel/uzamsal zekâsı yüksek düzeydeki öğrencilerin; yaşlıtlarına göre çok daha fazla hayal kurması, renklere karşı çok daha hassas ve duyarlı olması gözlemlenir. Film, slayt, gösteri, tiyatro gibi görsel sunumları ve sanat içerikli etkinlikleri izlemekten keyif alırlar. Harita ve tablo gibi görsele hitap eden şekiller dikkatlerini çeker. Buldukları her fırsatta şekiller çizip, karalamalar yapmayı severler, akranlarına kıyasla seviyece daha yüksek beceri isteyen resimleri kolaylıkla çizer. Yapboz, bulmaca gibi etkinlikleri keyifle yaparlar. Görsel zekâları güçlü oldukları için gittikleri cadde ve sokakları ya da nesnelerin şekil ve yerlerini rahatlıkla hatırlayabilirler (Saban, 2002; Yavuz, 2004).

Bedensel/Kinestetik Zekâ (BKZ): Bedensel/kinestetik zekâsı yüksek olan öğrenciler yaşlıtlarına göre daha hareketlidir. Hem okul ortamında hem de derslerde uzun süre sabit durmayı sevmezler. Birden fazla sporla uğraşırlar. Aktif olmayı severler ve yaparak yaşayarak öğrenmekten keyif alırlar. Onlar için söylenenden çok yapılanın kalıcılığı söz konusudur. Sağlıklı olmayı ve vücutlarını önemserler (Yavuz, 2004).

Müziksel/Ritmik Zekâ (MRZ): Müziksel/ritmik zekâsı yüksek öğrenciler ritmik sesleri tanıma ve kullanma kapasiteleri yüksektir. Nota görmeden bile müziği tanır. Bir müzik aletini öğrenmesi akranlarına kıyasla daha hızlı olur. Kendi kendine mırıldanmaktan hoşlanır. Konuşurken, ders çalışırken ya da hareket ederken el ve

ayaklarıyla ritim tutmaya çalışırlar. Çevresinde oluşan seslere oldukça duyarlıdır. Müzik dersi en sevdiği derslerdendir. Şarkıları kolaylıkla öğrenebilir (Saban, 2002: 10-11; Yavuz, 2004).

Kişilerarası/Sosyal Zekâ (KSZ): Sosyal/kişilerarası zekâsı yüksek olan öğrenciler, diğer insanları konuşmalarıyla etkiler ve onların duygularına karşı duyarlıdır. Küçük yaşlarda bile politik ve toplumsal sorunlara karşı ilgilidirler. Arkadaşları ile oynamaktan keyif alırlar. İkna becerileri gelişmiştir. Kulüp ve derneklere görev almaktan zevk duyarlar. Farklı ortam ve insanlara uyum sağlamada zorluk çekmezler (Yavuz, 2004).

Özedönük/İçsel Zekâ (ÖİZ): Bu alandaki kişilerin bireysel düşünebilme yetenekleri yüksek seviyededir. Kendilerini her daim sesli biçimde anlatarak dinlerler (Ergin, 2007; Koyuncuoğlu, 2020). Kuvvetli ve zayıf yanlarını bilirler, ruh hallerini ve arzularını yorumlayabilirler. Yaşadıkları olaylarla ilgili sonradan kendi değer sistemlerine uygun başarılı çıkarımlar yapabilir, duygu ve düşüncelerini anlayış sistemlerine göre şekillendirebilirler. Yazarlık, psikoterapistlik, dini liderlik, sosyal hizmetler uzmanlığı, ressam, sanatçı, iş adamlığı, heykeltıraşlık, filozofluk bu zekâ türünün baskın olduğu bireylerin başarılı olabilecekleri mesleklere örnektir (Saban, 2005; Yavuz, 2004).

Doğa Zekâsı (DZ): Doğa zekâsı gelişmiş olan öğrenciler doğadaki bitki türlerine karşı duyarlıdır. Doğa ve gezi dergileri incelemeyi sever. Canlı yaşamına ilgi duyar. Araştırma yapmayı sever. Kendine özgü aktiviteler düzenler. Doğadan topladıkları taş, tüy, deniz kabuğu gibi maddelerin koleksiyonunu yapar. Beş duyu organlarının hassasiyeti akranlarına göre oldukça fazladır (Yavuz, 2004).

Hayat bilgisi dersinde bireysel farklılıkların dikkate alınması ve dersin öğrenci özelliklerine göre şekillenmesi, dolayısıyla çoklu zekâ kuramını destekleyecek derslerden biridir. Öğrencilerin kendi zekâ alanlarına hitap eden öğretim etkinlikleri olmadığında öğrenmede zorluk çekebildiklerini, derslerde öğrencinin baskın olan zekâ alanına hitap edildiği oranda etkili ve verimli bir öğrenme yaşantısı sağlanacağına, dolayısıyla Çoklu Zekâ Kuramının yalnızca öğrencilerin sahip oldukları alanların geliştirilmesi üzerine değil, aynı zamanda tüm zekâ alanlarının geliştirilmesi (Bacanlı, 2006; Baş, 2011; Bektaş & Uzunkol, 2015) üzerinde durulması gereken önemli bir husustur. Zekâ, gerçek hayatın akışında karşılaşılan durum ve koşullarından bağımsız tutulamaz, soyutlanamaz. Hayat Bilgisi dersi zekânın her açısıyla işlendiği bir derstir. Temel yaşam becerilerini doğru bir şekilde yerine getirebilen, özdenetim ve planlama yapabilen, sosyal çevresini tanıyan, toplumsal kural ve düzene uyum sağlayabilen birey yetiştirmede Hayat Bilgisi dersi önemli bir durak noktasıdır. Hayat Bilgisi dersinde çoklu zekâ kuramının daha etkin kullanılması, bu kitaplar hazırlanırken kazanım ve etkinliklerin buna göre şekillendirilmesi öğrencilerin derse karşı olan tutum ve başarısını olumlu etki sağlayacağı düşünülmektedir.

Bireysel farklılıklara önem vermek Hayat Bilgisi öğretiminde etkinliklerin ve kazanımların daha kalıcı olmasını ve anlamlı öğrenmeler gerçekleştirmesini sağlamak açısından son derece önemli ve gereklidir (Gündüz & Sezer, 2022). Bu bireysel farklılıklar kişinin becerilerinin ve ilgilerinin ötesinde hangi zekâ alanının baskın olduğuyula da ilişkilendirilip bu hususun dikkate alınması önemlidir. Böylelikle öğrenciler farklı yönleriyle de tanınacak ve uygun zekâ alanlarına göre

eğitim alacaklardır. Bundan dolayı çoklu zekâ kuramı Hayat Bilgisi öğretiminde son derece önemli ve gereklidir (Bektaş & Uzunkol, 2015).

Çoklu Zekâ Kuramı ile ilgili olarak bugüne kadar Türkiye’de yürütülmüş araştırmalara bakıldığında birçok araştırmancının çoklu zekâ uygulamalarının öğrencilerin olumlu bir akademik başarı sağladığı yönde etki ettiği sonucuna ulaşıldığı görülmektedir (Işık, Tarım & İflazoğlu, 2007; Özyılmaz Akamca & Hamurcu, 2005; Demirci, N., & Yağcı, Z. 2013; Yılmaz & Fer, 2003). Bu çalışmaların yoğunlaştığı derslere bakıldığında ise genellikle fen bilimleri, matematik ve ana dil dersleri ön plana çıkmaktadır. Hayat Bilgisi dersi ise çoklu zekâ kuramı açısından sınırlı sayıda çalışma yapılan bir ders olmuştur. Akpınar (2007), ÇZK’nin Hayat Bilgisi dersindeki öğrenci başarısı üzerindeki etkisini araştırmıştır. Bektaş ve Uzunkol (2015), Hayat Bilgisi ikinci sınıf çalışma kitabındaki etkinlikler ÇZK açısından değerlendirmiştir. Yine Bektaş (2007), yaptığı araştırmada Hayat Bilgisi dersinde öğrencilerin ailelerinin ÇZK hakkında bilgilendirilmesini, öğrencilerin derse yönelik tutumlarını ve proje başarılarına etkisini incelemiştir. Dinçer Çengeloğlu (2005), ÇZK’nin Hayat Bilgisi dersinde uygulanan öğretim etkinliklerinin öğrenci tutumuna ve başarısına etkilerini incelemiştir. Kabapınar ve Sargın (2018), Hayat Bilgisi dersinde müziksel zekâyı ilişkilendirici çalışma yapmıştır. Bu çalışmalar çoklu zekâ kuramının Hayat Bilgisi dersi için önemini ve gerekliliğini ortaya koymuştur

Genel olarak ders kitapları ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde ise, ders kitaplarının genel pedagojik yapısına (İlbasımış-Akın, 2007; Stone & Gambrill, 2007), öğretmen görüşlerine göre (Bean, Zigmond & Hartman, 1994; Demir Baysal; 2008; Güven, 2010; Kolaç, 2003; Yıldırım, 2006), öğrenme-öğretme ve ölçme-değerlendirme (Güven, 2010; Kabapınar & Akbal, 2010), içerik, dil ve anlatım, ders kitabı içindeki örnek olaylar (Erol & Kıröğlu, 2012; Kabapınar & Özkan, 2012) gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Hayat Bilgisi dersinin doğası gereği öğrencilerin gerçek yaşam deneyimlerine hazırlanma süreçlerini iyi planlanması, öğrenci ihtiyaçlarına ve bireysel farklılıklarına göre düzenlenmesi önemlidir. Hayat Bilgisi dersinde kullanılan ders araçlarından biri olan ders kitapları içinde barındırdığı etkinliklerin çoklu zekâ alanına göre ayrıntılı incelenmesi kanısına varılmıştır. Ders kitabında yer alan etkinliklerin temel amacı işlenen konulara öğrencilere farkı bakış açısı kazandırmak ve öğrendiklerini pekiştirmek üzerine kullanılmaktadır. Bu bağlamda araştırmada, 2018 yılında yürürlüğe konan İlkokul Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programındaki 3. sınıf kazanımlarının ve 3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitabındaki etkinliklerin Çoklu Zekâ Kuramı doğrultusunda nasıl ele alındığını, ilgili Hayat Bilgisi Öğretim Programını inceleyerek, Talim Terbiye Kurulunun onay ve önerisiyle okullarda okutulan 3. sınıf Hayat Bilgisi ders kitabındaki etkinlikleri analiz ederek ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

1. Hayat Bilgisi Öğretim Programındaki 3. sınıf kazanımlarının Çoklu Zekâ Kuramına göre dağılımı nasıldır?
2. 3. sınıf Hayat Bilgisi ders kitabındaki etkinliklerde Çoklu Zekâ Kuramına yer verilmiş midir?

3. 3. sınıf Hayat Bilgisi ders kitabındaki etkinlikleri çoklu zekâ alanına göre ünitelere dağılımı nasıldır?

4. Hayat Bilgisi ders kitabındaki etkinliklerde ihmal edilen zekâ alanları nelerdir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu araştırma nitel araştırmaya göre desenlemiştir. Nitel araştırma; bilimsel veri üretim sürecinde gerçekler ve insani deneyimler yönelik sorular sorarak, probleme ilişkin sorgulama, yorumlama ve problemin doğal ortamdaki biçimini ortaya koyma ve anlama sürecinde olan bir yöntemdir (Arastaman, Fidan & Fidan, 2018, Lincoln & Denzin, 1994; Aktaran Baltacı, 2017). Yıldırım ve Şimşek (2013) nitel araştırmayı “Gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” şeklinde tanımlamışlardır. Kısacası nitel araştırma kuram oluşturmaya, sosyal olayları çevresi içerisinde değerlendirmeyi temel alan bir yaklaşımdır (Yıldırım & Şimşek, 2013). Yıldırım ve Şimşek’e (2013) göre nitel araştırmalarda asıl olan çalışılan durumun kendisidir. Araştırmacı olayların yanında olguları da yakın bir plan dâhilinde izleyerek katılımcı davranış sergiler. Araştırmacının bizzat kendisi veri toplama aracıdır. Çokluluk ve farklılık arayışı vardır. Verilerin zenginliği ve derinliği içerisinde betimlenmesi esas olandır.

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi; araştırılması hedef edilen olgular hakkında bilgi içeren materyallerden yazılı olanların analizini yapar (Yıldırım & Şimşek, 2013). Nitel bir araştırmada dokümanlar önemli bilgi kaynakları olarak görülmektedirler. Merriam’a (1988) göre dokümanlar, araştırmacının araştırma problemi ile ilgili cevapları bulmasında içeriklerinin incelenmesi, konuyu derinlemesine anlayıp bilinmeyen bir şeyin ortaya çıkarılmasına yardımcı olmaktadır. Dokümanı seçme, dokümana ulaşma veri analizi ile ortaya konulabilir (Kıral, 2020). Bu bağlamda araştırma sorusu ile yakından ilişkili olan hangi dokümanın veri kaynağı olabileceğine karar vermektir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Dolayısıyla bu araştırma, öğrenme öğretme süreçlerinde kullanılan araçlardan biri olan ders kitaplarını önemli bir veri kaynağı olarak görmektedir. Doküman analizi sayesinde araştırmacılar gözlem veya görüşme gerçekleştirmeden veri kaynaklarına ulaşabilmektedirler (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmada gözlem veya görüşme yapılmadan üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabındaki etkinlikler Çoklu Zekâ Kuramı doğrultusunda araştırıldığı için doküman analizi yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın veri kaynağını 2022-2023 eğitim öğretim yılında MEB tarafından ilköğretim 3.sınıflarda okutulan Hayat Bilgisi ders kitabı oluşturmaktadır. Araştırmada Talim Terbiye Kurulunun hazırlamış olduğu ve 2022-2023 eğitim öğretim yılında okutulan MEB Yayınları ilköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitabındaki “etkinlik” başlığı altında yer almış olan toplam 6 üniteye kapsamındaki 110 adet etkinlik basamağı tek tek incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda etkinlik basamakları Gardner’ın belirlediği 8 zekâ alanlarına göre taşıdıkları özellikler bakımından en az bir zekâ alanı olacak şekilde sınıflandırılmıştır. Sınıflandırılmada zekâ alanlarının özelliklerine dair Gardner’ın önceden belirlediği zekâ alanlarına ait temel beceriler

örnek alınarak araştırmacı tarafından hazırlanan kodlama sisteminden yararlanılmıştır. Yine zekâ alanlarına göre ayrılan etkinlik basamakları 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programındaki kazanımlara göre gruplandırılmıştır. Her bir kazanımın altında kaç tane etkinlik basamağının olduğu tablolar halinde gösterilip zekâ alanlarına göre incelenmiştir.

Zekâ Alanlarını Yansıtan Becerileri

Hayat Bilgisi ders kitabındaki etkinlik basamakları yansıttıkları becerilere göre zekâ alanlarına ayrılmıştır. Gardner'ın Çoklu Zekâ Kuramına ait 8 zekâ alanlarına yönelik beceriler aşağıdaki gibi kodlanmıştır.

1. Sözel/Dilsel Zekâ (SDZ) Becerileri

- 1.1. Öyküleştirme
- 1.2. Kelime/cümle yazma
- 1.3. Dili etkili ve başarılı kullanma
- 1.4. Slogan, rapor oluşturma
- 1.5. Kelime oyunları oynama
- 1.6. Düşüncelerini yazılı olarak ifade etme
- 1.7. Kaynak taraması yapma
- 1.8. Açıklama, öğrenme, öğretme

2. Mantıksal/Matematiksel Zekâ (MMZ) Becerileri

- 2.1. Problem oluşturma, çözme
- 2.2. Düşünme becerilerini kullanma
- 2.3. İlişki ve bağlantıların ayrımını yapabilmek
- 2.4. Akıl yürütme
- 2.5. Karşılaştırma yapma
- 2.6. Olguları sınıflandırma / sıralama
- 2.7. Liste yapma
- 2.8. Bilmeceler çözebilme
- 2.9. Sayıları etkili ve isabetli kullanabilme

3. Görsel/Uzamsal Zekâ (GUZ) Becerileri

- 3.1. Tablo, harita, grafik oluşturma ve kullanma
- 3.2. Farklı bakış açıları kullanma
- 3.3. Zihinde görseller yaratma
- 3.4. Yer-yön bulma
- 3.5. Görsel okuma yapma
- 3.6. Afiş, duvar resmi, poster oluşturma
- 3.7. Simetrisini oluşturma
- 3.8. Görsel öğeleri konuları ile eşleştirme

4. Bedensel/Kinestetik Zekâ (BKZ) Becerileri

- 4.1. Oyun oluşturma ve oynama
- 4.2. Bir şeyin modelini oluşturma
- 4.3. Beden dilini kullanma
- 4.4. Kes - yapıştır etkinlikleri yapma
- 4.5. Projelere aktif katılma
- 4.6. Gösteri yapma
- 4.7. Rol ve dans etkinliklerine katılma

5. Müziksel/Ritmik Zekâ (MRZ) Becerileri

- 5.1. Ritmik hareket ve kavramları gerçekleştirme
- 5.2. Şarkı sözü yazma ve/veya söyleme
- 5.3. Seslere karşı duyarlı olma
- 5.4. Tekerleme ve kafiyeli sözler söyleme
- 5.5. Müzik aleti yapma ve kullanma
- 5.6. Ritmik örüntüler oluşturma
- 5.7. Ses kaydı yapma ve dinleme
- 5.8. Müzik ile ilgili duydu ve düşüncelerini ifade etme

6. Sosyal/Kişilerarası Zekâ (SKZ) Becerileri

- 6.1. Başkaları ile işbirlikli çalışma
- 6.2. Takım oyunları oynama
- 6.3. Grup çalışması yapma ve sunma
- 6.4. Sosyal bir olay/olgu üzerine tartışma ve sorun üretme
- 6.5. Kampanya düzenleme
- 6.6. Empati yapma
- 6.7. Başkalarının fikirlerini dikkate alma
- 6.8. Bir kulüpte faaliyetler gösterme

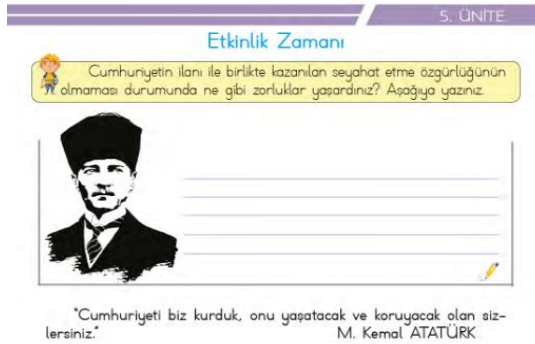
7. Özedönük/İçsel Zekâ (ÖİZ) Becerileri

- 7.1. Belirli bir konuda duygularını belirleme ve söyleme
- 7.2. Öz değerlendirme yapma
- 7.3. Kişisel ev ödevi geliştirme
- 7.4. Günlük yazma
- 7.5. Bireysel çalışma etkinlikleri yapma
- 7.6. Kişisel hedef koyma
- 7.7. İstek ve ihtiyaçlarını belirleme
- 7.8. Bir konuda kişisel düşüncelerini açıklama

8. Doğa Zekâsı (DZ) Becerileri

- 8.1. Bitki ve hayvan hayatlarını inceleme
- 8.2. Çevre sorunlarına karşı ilgili ve duyarlı olma
- 8.3. Bir konu ile doğal yaşam arasında ilişki kurma

- 8.4. Doğa ile ilgili projeler geliştirme
- 8.5. Doğadaki değişimleri fark etme ve araştırma yapma
- 8.6. Geri dönüşüm ile ilgili çalışma yapma
- 8.7. Doğa gezisi yapma, doğada yön bulabilme
- 8.8. Bitki yetiştirme ve/veya hayvan sahiplenme
- 8.9. Doğadaki canlılara değer verme (Aslan, 2021; Bektaş & Uzunkol, 2015; Gardner, 2004; Muradoğlu Özbay, 2008; Koyuncuoğlu, 2020)

Şekil 1. “Ülkemizde Hayat” ünitesi E.2.1. etkinliği. MEB (2022). *Hayat bilgisi ders kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı.

Veri Analiz Yöntemi

3. sınıf Hayat Bilgisi ders kitabındaki etkinliklerden ve öğretim programındaki kazanımlardan elde edilen verileri analiz ederken betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım & Şimşek (2013) betimsel analiz için amacının elde edilen bulguları düzenleyip yorumlayarak okuyucuya sunmak olduğunu belirtirken bunu yaparken de veriler sistematik ve açık bir şekilde betimlenmeli daha sonra bu betimlemeler açıklama, yorumlama, neden-sonuç ilişkisiyle irdelenmeden geçilerek sonuca ulaşılmalıdır. İlkokul 3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitabındaki etkinlikler Gardner’ın belirlediği 8 zekâ alanları (Sözel/Dilsel Zekâ (SDZ) Becerileri, Mantıksal/Matematiksel Zekâ (MMZ) Becerileri, Görsel/Uzamsal Zekâ (GUZ) Becerileri, Bedensel/Kinestetik Zekâ (BKZ) Becerileri, Müziksel/Ritmik Zekâ (MRZ) Becerileri, Sosyal/Kişilerarası Zekâ (SKZ) Becerileri, Özdedinük/İşsel Zekâ (ÖİZ) Becerileri, Doğa Zekâsı (DZ) Becerilerine göre taşıdıkları özellikler bakımından en az bir zekâ alanı olacak şekilde sınıflandırılmıştır.

Araştırmanın verileri betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Bu yöntemde elde edilen veriler daha önceden belirlenmiş olan temalar çerçevesinde özetlenip ve yorumlanır. Betimsel analizde doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Betimsel analizin amacı araştırma sonucunda elde edilmiş olan bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış şekilde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek,2018). Araştırmada, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 26.04.2023 tarihinde almış olduğu karar ile 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının güncellenerek 2023-2024 eğitim ve öğretim yılından itibaren uygulamaya konulan 3. Sınıf Hayat Bilgisi öğretim programında yer alan kazanımlar ve ilkök 3. Sınıf Hayat Bilgisi ders kitabı incelenmiştir. Kazanımlara ait etkinlik basamakları zekâ alanlarını yansıtan beceriler dikkate alınarak gruplandırılmıştır. Bu etkinlik basamakları hangi zekâ alanlarını

içerdiklerine göre ünitelere ayrılmış ve her ünite için ayrı bir tablo yapılarak incelenmiştir. Hayat Bilgisi ders kitabında yer alan ünite sayısı, ünitelerdeki etkinlik sayısı ve her bir etkinlik ve etkinlik basamağının kaç tane alt basamaktan oluştuğu aşağıda belirtilen tabloda verilmektedir.

Tablo 1. 3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitabındaki Ünitelere Ait Etkinlik Sayısı ve Etkinlik Alt Basamakları

Ünite Sayısı	Ünite Adı	Etkinlik Sayısı	Etkinlik Basamakları	Toplam Etkinlik Basamağı
1	Okulumuzda Hayat	12	1.E(2),2.E(1),3.E(1),4.E(3),5.E(2),6.E(3), 7.E(1), 8.E(2), 9.E(2), 10.E(1), 11.E(1), 12.E(3).	T.B.(22)
2	Evimizde Hayat	11	1.E(4),2.E(1),3.E(1),4.E(3),5.E(2),6.E(3), 7.E(2), 8.E(2), 9.E(1), 10.E(3), 11.E(1).	T.B.(23)
3	Sağlıklı Hayat	7	1.E(2),2.E(2),3.E(2),4.E(2),5.E(2),6.E(1), 7.E(3).	T.B.(14)
4	Güvenli Hayat	9	1.E(2),2.E(1),3.E(2),4.E(1),5.E(1),6.E(2), 7.E(1), 8.E(1), 9.E(2).	T.B.(13)
5	Ülkemizde Hayat	11	1.E(2),2.E(2),3.E(2),4.E(2),5.E(2),6.E(1), 7.E(2), 8.E(4), 9.E(3), 10.E(1), 11.E(1).	T.B.(22)
6	Doğada Hayat	8	1.E(4),2.E(1),3.E(2),4.E(2),5.E(2),6.E(2), 7.E(2), 8.E(1).	T.B.(16)
TOPLAM		58		T.B. (110)

*E: Etkinlik, T.B.: Toplam Etkinlik Basamağı

Araştırmanın güvenilirliğinin hesaplanması için etkinliklerdeki çoklu zekâ alanları üzerinde puanlayıcılar arası uyuşmanın hesaplanmasında üçgenleme tekniklerinden analizci üçgenlemesinden yararlanılmıştır. Analizci üçgenlemesi, verilerin çoklu gözden geçirilmesini sağlayan analizcilerdir. Analizci üçgenlenmesi iki veya daha fazla uzmana aynı nitel çalışma verilerinin birbirinden bağımsız olarak analiz ettirilmesi ve sonuçların karşılaştırılmasıdır (Patton, 2002).

Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülü (Güvenirlik= Görüş Birliği/Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı) kullanılmıştır. Hayat Bilgisi ders kitabında yer alan etkinliklerdeki çoklu zekâ alanları, araştırmacılar ve araştırmacılar dışında alanda uzman bir kişi tarafından inceleme formuna bağlı kalınarak birbirinden bağımsız bir şekilde incelenmiş, elde edilen veriler karşılaştırılmış ve Miles ve Huberman'ın (1994) formülü uygulanmıştır. Her bir zekâ alanına ait güvenilirlik düzeyleri ayrı ayrı hesaplanmıştır. Buna göre etkinliklerdeki çoklu zekâ alanları güvenilirlik düzeyleri, sözel/dilsel zekâ, matematiksel/mantıksal zekâ, içsel/özedönük zekâ, doğacı zekâ, bedensel/kinestetik zekâ, müziksel/ritmik zekâ ve varoluşsal zekâ için, sosyal/kişilerarası zekâ için ve görsel/uzamsal zekâ alanları için 0,89 olarak hesaplanmıştır. Miles ve Huberman'a (1994) göre; iki analiz arasında araştırmacı ve bağımsız bir uzmanın yaptığı analiz sonucu alt tema ve temalarda uyumun %80 ve üzeri olması önemlidir. Yukardaki güvenilirlik hesaplama formülüne göre uyum düzeyinin %89 olması kodlamalar arasında bir tutarlılığın ve uyumun olduğunu, dolayısıyla elde veri analizinin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümde verilen problem durumuna yönelik 3. Sınıf Hayat Bilgisi öğretim programındaki kazanımların 3. Sınıf Hayat Bilgisi ders kitabındaki ünitelere göre dağılımları ve her kazanımın altında ilişkili oldukları etkinliklerin Çoklu Zekâ

Kuramına göre dağılımları sistematik biçimde incelenmiştir.

Hayat Bilgisi 3. Sınıf Ders Kitabındaki Ünitelerdeki Kazanım ve Etkinliklere Göre Çoklu Zekâ Alanlarının Dağılımına Yönelik Bulgular

Tablo 2. Hayat Bilgisi Ders Kitabındaki Ünitelerdeki Kazanım ve Etkinliklerin Çoklu Zekâ Alanlarına Göre Dağılımı

Üniteler		Çoklu Zekâ Alanları							
		SDZ	MMZ	GUZ	BKZ	MRZ	SKZ	ÖİZ	DZ
Okulumuzda Hayat	K	9	3	6	2	2	5	5	2
	E	14	4	8	2	2	7	6	3
Evimizde Hayat	K	7	5	7	2	1	1	4	0
	E	15	7	9	3	1	1	4	0
Sağlıklı Hayat	K	4	4	3	0	0	0	2	1
	E	10	6	4	0	0	0	2	1
Güvenli Hayat	K	6	5	6	1	1	2	3	1
	E	9	6	9	1	1	2	3	1
Ülkemizde Hayat	K	9	5	8	2	0	2	6	1
	E	18	7	9	2	0	2	7	1
Doğada Hayat	K	6	4	4	0	0	1	2	5
	E	13	6	4	0	0	1	2	6

*E: Etkinlik, K: Kazanım

Tablo 2 incelendiğinde her ünite için en fazla kullanılan zekâ alanının sözel/dilsel zekâ olduğu en az kullanılan zekâ alanı ise müziksel/ritmik zekâ olduğu görülmektedir. Sözel/dilsel zekâ, mantıksal/matematiksel zekâ, görsel/uzamsal zekâ ve özedönük/işsel zekâ alanları tüm ünitelerde işlenen zekâ alanlarıdır. Buna karşın bedensel/kinestetik zekâ alanına “Sağlıklı Hayat” ve “Doğada Hayat” ünitelerinde, Müziksel/ritmik zekâ alanına “Sağlıklı Hayat”. “Ülkemizde Hayat” ve “Doğada Hayat” ünitesinde, sosyal/kişilerarası zekâ alanına “Sağlıklı Hayat” ünitesinde ve Doğa zekâsı alanına “Evimizde Hayat” ünitesinde yer verilmemiştir.

“Okulumuzda Hayat” Ünitesindeki Kazanım ve Etkinliklerin Çoklu Zekâ Alanlarına Göre Dağılımına Yönelik Bulgular

“Okulumuzda Hayat” ünitesinde toplamda 10 adet kazanım ve bu kazanımlara yönelik 22 adet etkinlik bulunmaktadır. Bu kazanım ve etkinliklerin ÇZA’ya göre dağılımları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. “Okulumuzda Hayat” ünitesindeki kazanım ve etkinliklerin Çoklu Zekâ Alanlarına göre dağılımı

Çoklu Zekâ Alanları												
nite	Kazanımlar	Etkinlikler	SDZ	MMZ	GUZ	BKZ	MRZ	SKZ	ÖİZ	DZ	f	%
Okulumuzda Hayat	HB.3.1.1.	E.1.1.	x						x		2	4.34%
		E.1.2.	x		x				x		3	6.52%
		E.12.2.	x								1	2.17%
	HB.3.1.2.	E.2.1.	x					x			2	4.34%
	HB.3.1.3.	E.3.1.	x					x	x		3	6.52%
		E.4.1.			x				x		2	4.34%
	HB.3.1.4.	E.4.2.						x			1	2.17%
		E.4.3.			x			x			2	4.34%
		E.11.1.	x		x						2	4.34%
		E.12.3.				x	x	x			3	6.52%

HB.3.1.5.	E.5.1.	x	x							2	4.34%	
	E.5.2.	x	x							2	4.34%	
HB.3.1.6.	E.6.1.	x				x	x			3	6.52%	
	E.6.2.	x		x							2	4.34%
	E.6.3.	x								1	2.17%	
	E.12.1.	x							1	2.17%		
HB.3.1.7.	E.7.1.	x		x		x					3	6.52%
HB.3.1.8.	E.8.1.	x							x	2	4.34%	
	E.8.2.	x								1	2.17%	
HB.3.1.9.	E.9.1.	x	x					x	3	6.52%		
	E.9.2.	x						x	x	3	6.52%	
HB.3.1.10	E.10.1.	x	x							2	4.34%	
Frekans		14	4	8	2	2	7	6	3	46	100%	
Yüzde		30.43 %	8.69 %	17.39 %	4.34 %	4.34 %	15.21 %	13.04 %	6.5 2%	100%		

HB.3.1.2.: Hayat Bilgisi 3. Sınıf 1. Ünite 2. Kazanımı temsil etmektedir.

Tablo 3 incelendiğinde sırasıyla en fazla sözel/dilsel zekâ (14), görsel/uzamsal zekâ (8), sosyal/kişilerarası zekâ (7) ve özedönük/içsel zekâ (6) alanlarına ağırlık verildiği görülmektedir. Buna karşın bedensel/kinestetik zekâ (2) ile müziksel/ritmik zekâ (2) türleri bu ünite de en az yer verilen zekâ alanları olmuştur.

H.B.3.1.1. kazanımı ve bu kazanıma yönelik etkinlikler incelendiğinde sözel/dilsel zekâ, görsel/uzamsal zekâ ve özedönük/işsel zekâ alanları olmak üzere 3 zekâ alanına yönelik etkinliklerin planlandığı görülmektedir. Diğer zekâ alanlarına yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Şekil 2. “Okulumuzda Hayat” ünitesi E.1.1. etkinliği. MEB (2022). *Hayat bilgisi ders kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı.

H.B.3.1.2. kazanım ve alt etkinliğine bakıldığında sözel/dilsel zekâ, sosyal/kişilerarası zekâ alanları olmak üzere iki zekâ alanının birlikte işlendiği tek bir etkinliğin planlandığı görülmektedir.

H.B.3.1.3. kazanımı ve bu kazanıma ait etkinlikler incelendiğinde etkinlikte yer verilen zekâ alanlarının sözel/dilsel zekâ, sosyal/kişilerarası zekâ ve özedönük/işsel zekâ alanları olduğu görülmektedir. 3 zekâ alanına tek bir etkinlikte birlikte yer verilmiştir.

H.B.3.1.4. kazanımı ve kapsadığı etkinlikler bu ünite kapsamında en fazla zekâ alanını içeren kazanım olarak dikkat çekmektedir. Doğa zekâsı hariç diğer tüm zekâ

alanlarına yönelik 5 farklı etkinlik planlanmıştır.

H.B.3.1.5. kazanımında iki zekâ alanına yönelik toplam iki etkinlik planlanmıştır. Mantıksal/matematiksel zekâ alanı ile görsel/uzamsal zekâ alanı bu ünite bağlamında etkinliklerde bulunana zekâ alanlarıdır.

H.B.3.1.6. kazanımına ve alt etkinliklerini incelendiğinde 3 etkinlik ile en çok sözel/dilsel zekâ alanı ön plana çıkmıştır. Doğa zekâsına daha önceki kazanımlarda olduğu gibi bu kazanımda da hiç yer verilmemiştir.

H.B.3.1.7. kazanım ve etkinlikleri Sözel/dilsel zekâ, bedensel/kinestetik zekâ ve sosyal/kişilerarası zekâ alanlarından faydalandığı tek bir etkinlik vardır.

H.B.3.1.8. kazanımı bünyesinde sözel/dilsel zekâ ve doğa zekâsını barındıran 2 etkinliğin olduğu görülmektedir.

H.B.3.1.9. kazanımı ve alt etkinlikleri ünite içerisinde en fazla (2) doğa zekâsı alanına yönelik etkinliğin olduğu tek kazanımdır.

H.B.3.1.10. kazanımı sözel/dilsel zekâ ve görsel/uzamsal zekâ alanlarına yönelik tek bir etkinliğe sahiptir.

Tablo 3'te görüldüğü üzere en çok kullanılan zekâ alanı 14 etkinlik (%30,43) ile sözel/dilsel zekâdır. Kazanım olarak sadece H.B.3.1.5. kazanımı sözel/dilsel zekâ alanına yönelik etkinlik barındırmamaktadır. Doğa zekâsına sadece 8. ve 9. kazanımlarda yer verilmiştir.

“Evimizde Hayat” Ünitesindeki Kazanım ve Etkinliklerin Çoklu Zekâ Alanlarına Göre Dağılımına Yönelik Bulgular

“Evimizde Hayat” ünitesinde toplamda 8 adet kazanım ve bu kazanımlara yönelik 23 adet etkinlik bulunmaktadır. Bu kazanım ve etkinliklerin ÇZA'ya göre dağılımları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. “Evimizde Hayat” ünitesindeki kazanım ve etkinliklerin Çoklu Zekâ Alanlarına göre dağılımı

Ünite	Kazanımlar	Etkinlikler	Çoklu Zekâ Alanları								f	%
			SDZ	MMZ	GUZ	BKZ	MRZ	SKZ	ÖİZ	DZ		
Evimizde Hayat	HB.3.2.1.	E.1.1.	x								1	2.50%
		E.1.2.	x								1	2.50%
		E.1.3.	x		x	x					3	7.50%
		E.1.4.	x	x							2	5.00%
	HB.3.2.2.	E.2.1.	x		x			x			3	7.50%
		E.10.3.					x				1	2.50%
	HB.3.2.3.	E.3.1.		x							1	2.50%
		E.3.2.			x						1	2.50%
		E.11.1.			x	x					2	5.00%
		E.4.1.	x		x						2	5.00%
	HB.3.2.4.	E.4.2.	x						x		2	5.00%
		E.4.3.	x								1	2.50%
		E.5.1.	x	x							2	5.00%
	HB.3.2.5.	E.5.2.			x						1	2.50%
		E.10.1.		x							1	2.50%
		E.6.1.	x	x	x						3	7.50%
	HB.3.2.6.	E.6.2.			x						1	2.50%
		E.6.3.	x						x		2	5.00%

HB.3.2.7.	E.7.1.	x	x	x					3	7.50%	
	E.7.2.	x					x		2	5.00%	
HB.3.2.8.	E.8.1.	x					x		2	5.00%	
	E.8.2.	x							1	2.50%	
	E.9.1.	x	x						2	5.00%	
Frekans		15	7	9	3	1	1	4	0	40	100%
		37.50	17.50	22.50	7.50	2.50	2.50	10	0,00	100	
Yüzde		%	%	%	%	%	%	%	%	%	

Tablo 4 incelendiğinde en çok kullanılan zekâ alanlarının sırasıyla sözel/dilsel zekâ (%37,5), görsel/uzamsal zekâ (%22,5) ve mantıksal/matematiksel zekâ (%17,5) alanları olduğu görülmektedir. Doğa zekâsına yönelikse hiçbir etkinlikte yer verilmemiştir.

H.B.3.2.1. kazanımı bünyesinde 4 etkinlik planlanmıştır. Bu etkinliklerin tamamında da sözel/dilsel zekâ alanına yönelik çalışma vardır. Mantıksal/matematiksel zekâ alanı sadece E.1.4. etkinliğinde işlenmiştir.

H.B.3.2.2. kazanımı sözel/dilsel zekâ, görsel/uzamsal zekâ, sosyal/kişilerarası zekâ ve müziksel/ritmik zekâ alanları olmak üzere dört zekâ alanına yönelik etkinlik planlanmıştır. Müziksel/ritmik zekânın ve sosyal/kişilerarası zekânın bu ünite de kullanıldığı tek etkinlik bu kazanıma aittir.

H.B.3.2.3. kazanımı bünyesi etkinlikler mantıksal/matematiksel zekâ, görsel/uzamsal zekâ ve bedensel/kinestetik zekâ alanlarına yöneliktir. Bu ünite kapsamında sözel/dilsel zekâ alanı sadece bu kazanımda kullanılmamıştır.

H.B.3.2.4. kazanımı sözel/dilsel zekâ, görsel/uzamsal zekâ ve özedönük/işsel zekâ alanlarına yönelik etkinlikler içermektedir. Bu kazanım bünyesindeki 3 etkinlikte de sözel/dilsel zekâ kullanılmıştır.

H.B.3.2.5. kazanımı sözel/dilsel zekâ, mantıksal/matematiksel zekâ ve görsel/uzamsal zekâ alanlarına ait etkinlik barındırmaktadır. Bu kazanımda diğer zekâ alanlarına yönelik bir çalışma yapılmamıştır.

H.B.3.2.6. kazanımı sözel/dilsel zekâ, mantıksal/matematiksel zekâ, görsel/uzamsal zekâ ve özedönük/işsel zekâ alanlarına yönelik etkinliklere sahiptir.

H.B.3.2.7. kazanımına ait etkinliklerde sözel/dilsel zekâ, mantıksal/matematiksel zekâ, görsel/uzamsal zekâ, özedönük/işsel zekâ ve bedensel/kinestetik zekâ alanları kullanılmıştır.

H.B.3.2.8. kazanımına ait 3 etkinlikte de sözel/dilsel zekâ alanı kullanılmıştır. Mantıksal/matematiksel zekâ ve özedönük/işsel zekânın kullanıldığı birer etkinlik vardır.

Şekil 3. “Evimizde Hayat” ünitesi E.8.1. etkinliği. MEB (2022). *Hayat bilgisi ders kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı.

Tablo 4’te görüldüğü üzere sözel/dilsel zekâ en çok etkinlik planlanan zekâ alanıdır. Toplam 15 tane etkinlik bu alana yönelik planlanmıştır. Diğer zekâ alanları sözel/dilsel zekâ kadar çok kullanılmamıştır.

“Sağlıklı Hayat” Ünitesindeki Kazanım ve Etkinliklerin Çoklu Zekâ Alanlarına Göre Dağılımına Yönelik Bulgular

“Sağlıklı Hayat” ünitesinde toplamda 5 adet kazanım ve bu kazanımlara yönelik 14 adet etkinlik bulunmaktadır. Bu kazanım ve etkinliklerin ÇZA’ya göre dağılımları Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. “Sağlıklı Hayat” ünitesindeki kazanım ve etkinliklerin Çoklu Zekâ Alanlarına göre dağılımı

Ünite	Kazanımlar	Etkinlikler	Çoklu Zekâ Alanları								f	%
			SDZ	MMZ	GUZ	BKZ	MRZ	SKZ	ÖİZ	DZ		
Sağlıklı Hayat	HB.3.3.1.	E.1.1.	x	x						x	3	13.04%
		E.1.2.	x								1	4.34%
		E.6.1.	x	x							2	8.69%
	HB.3.3.2.	E.2.1.	x								1	4.34%
		E.2.2.	x								1	4.34%
	HB.3.3.3.	E.3.1.		x	x						2	8.69%
		E.3.2.	x								1	4.34%
		E.7.2.		x							1	4.34%
	HB.3.3.4.	E.4.1.			x						1	4.34%
		E.4.2.	x						x		2	8.69%
		E.7.1.		x	x						2	8.69%
	HB.3.3.5.	E.7.3.	x								1	4.34%
		E.5.1.	x	x	x				x		4	17.39%
		E.5.2.	x								1	4.34%
Frekans			10	6	4	0	0	0	2	1	23	100%
Yüzde			43.47%	26.08%	17.39%	0%	0%	0%	8.69%	4.34%	100%	

Yukarıdaki Tablo 5 incelendiğinde en fazla yer verilen zekâ alanının sözel/dilsel zekâ (%43,47) olduğu görülmektedir. Mantıksal/matematiksel zekâ alanına ait 6 (%26,08), görsel/uzamsal zekâ alanına ait 4 (%17,39), özedönük/içsel zekâ alanına ait 2 (%8,69) ve doğa zekâ alanına ait 1 (%4,34) adet etkinlik planlanmıştır. Bedensel/kinestetik zekâ, müziksel/ritmik zekâ ve sosyal/kişilerarası zekâ alanları ise bu üniteye yer almamıştır.

H.B.3.3.1. kazanımına ait etkinlikler sözel/dilsel zekâ, mantıksal/matematiksel zekâ ve doğa zekâsı alanına yöneliktir. Doğa zekâsı bu ünite kapsamında sadece bu kazanımda yer almıştır.

H.B.3.3.2. kazanımı sadece sözel/dilsel zekâ alanına yönelik planlanan iki etkinlikten oluşmaktadır. Ünite kapsamında bakıldığında en az zekâ alanına (1) yer verilen kazanımdır.

H.B.3.3.3. kazanımı sözel/dilsel zekâ, mantıksal/matematiksel zekâ ve görsel/uzamsal zekâ alanlarını kapsayan etkinliklere sahiptir.

H.B.3.3.4. ve H.B.3.3.5. kazanımları sözel/dilsel zekâ, mantıksal/matematiksel zekâ görsel/uzamsal zekâ ve özedönük/işsel zekâ alanlarına ait etkinliklere sahip iki kazanımdır. Bu ünite kapsamında özedönük/işsel zekâ alanı sadece bu iki kazanımda kendine yer bulmuştur.

Şekil 4. “Sağlıklı Hayat” ünitesi E.5.1. etkinliği. MEB (2022). *Hayat bilgisi ders kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı.

“Sağlıklı Hayat” ünitesi 23 zekâ alanı ile en az zekâ alanına yer verilen ünedir. H.B.3.3.5. kazanımına ait E.5.1. etkinliği ise %17,39 ile bu ünite içerisinde en çok farklı zekâ alanlarını bir arada barındıran etkinlik olarak görülmektedir.

“Güvenli Hayat” Ünitesindeki Kazanım ve Etkinliklerin Çoklu Zekâ Alanlarına Göre Dağılımına Yönelik Bulgular

“Güvenli Hayat” ünitesinde toplamda 7 adet kazanım ve bu kazanımlara yönelik 13 adet etkinlik bulunmaktadır. Bu kazanım ve etkinliklerin ÇZA’ya göre dağılımları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. “Güvenli Hayat” ünitesindeki kazanım ve etkinliklerin Çoklu Zekâ Alanlarına göre dağılımı

Ünite	Kazanımlar	Etkinlikler	Çoklu Zekâ Alanları								f	%
			SDZ	MMZ	GUZ	BKZ	MRZ	SKZ	ÖİZ	DZ		
Güvenli Hayat	HB.3.4.1.	E.1.1.			x						1	3.12%
		E.1.2.	x								1	3.12%
		E.8.1.	x	x	x						3	9.37%
		E.9.2.		x							1	3.12%
	HB.3.4.2.	E.2.1.		x							1	3.12%
		E.9.1.				x	x	x			3	9.37%
	HB.3.4.3.	E.3.1.	x		x						2	6.25%

“Ülkemizde Hayat” Ünitesindeki Kazanım ve Etkinliklerin Çoklu Zekâ Alanlarına Göre Dağılımına Yönelik Bulgular

“Ülkemizde Hayat” ünitesinde toplamda 9 adet kazanım ve bu kazanımlara yönelik 22 adet etkinlik bulunmaktadır. Bu kazanım ve etkinliklerin ÇZA’ya göre dağılımları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. “Ülkemizde Hayat” ünitesindeki kazanım ve etkinliklerin Çoklu Zekâ Alanlarına göre dağılımı

Ünite	Kazanımlar	Etkinlikler	Çoklu Zekâ Alanları								f	%
			SDZ	MMZ	GUZ	BKZ	MRZ	SKZ	ÖİZ	DZ		
Ülkemizde Hayat	HB.3.5.1.	E.1.1.			x						1	2.17%
		E.1.2.	x	x					x		3	6.52%
	HB.3.5.2.	E.2.1.	x	x							2	4.34%
		E.2.2.	x	x	x						3	6.52%
	HB.3.5.3.	E.3.1.			x				x	x	3	6.52%
		E.3.2.	x								1	2.17%
	HB.3.5.4.	E.10.1.	x			x		x			3	6.52%
		E.4.1.	x	x							2	4.34%
	HB.3.5.5.	E.4.2.			x						1	2.17%
		E.5.1.	x	x	x						3	6.52%
	HB.3.5.6.	E.5.2.	x	x							2	4.34%
		E.6.1.	x		x				x		3	6.52%
	HB.3.5.7.	E.11.1.	x								1	2.17%
		E.7.1.	x					x	x		3	6.52%
	HB.3.5.8.	E.7.2.	x						x		2	4.34%
		E.8.1.	x		x						2	4.34%
	HB.3.5.9.	E.8.2.	x						x		2	4.34%
		E.8.3.	x								1	2.17%
	HB.3.5.9.	E.8.4.			x	x					2	4.34%
		E.9.1.	x	x	x						3	6.52%
		E.9.2.	x								1	2.17%
			E.9.3.	x					x		2	4.34%
	Frekans		18	7	9	2	0	2	7	1	46	100%
	Yüzde		39.13%	15.21%	19.56%	4.34%	0.00%	4.34%	15.21%	2.17%	100%	

Yukarıdaki Tablo 7 incelendiğinde etkinliklerde en fazla yer verilen zekâ alanının sözel/dilsel zekâ olduğu görülmektedir. Bu zekâ alanı toplam 18 etkinlikte (%39,13) yer almıştır. Müziksel/ritmik zekâ ise bu ünite kapsamında etkinliklerde işlenmemiştir.

H.B.3.5.1. kazanımı sözel/dilsel zekâ, mantıksal/matematiksel zekâ, görsel/uzamsal zekâ ve özedönük/ içsel zekâ alanlarına yönelik toplam 2 etkinlik barındırmaktadır.

H.B.3.5.2. kazanımı sözel/dilsel zekâ, mantıksal/matematiksel zekâ, görsel/uzamsal zekâyâ yönelik etkinliklere sahiptir.

H.B.3.5.3. kazanımı incelendiğinde sadece mantıksal/matematiksel zekâ alanı ile müziksel/ritmik zekâ alanlarına etkinliklerde yer verilmemiştir. Doğa zekâsı, bu ünite kapsamında bir tek bu kazanıma ait bir etkinlikte kullanılmıştır.

H.B.3.5.4. ve H.B.3.5.5. kazanımları sözel/dilsel zekâ, mantıksal/matematiksel zekâ, görsel/uzamsal zekâ alanlarının kullanıldığı ikişer etkinlikten oluşmaktadır.

H.B.3.5.6. kazanımı sözel/dilsel zekâ, görsel/uzamsal zekâ ve özedönük/içsel zekâ alanlarını barındıran toplam 2 etkinliği içerir.

H.B.3.5.7. kazanımı sözel/dilsel zekâ, sosyal/kişilerarası zekâ ve özedönük/içsel zekâ alanlarına yönelik etkinliklere sahiptir. Bu ünite kapsamında H.B.3.5.3. kazanımı ile sosyal/kişilerarası zekânın kullanıldığı iki kazanımdan biridir.

H.B.3.5.8. kazanımı toplam 4 farklı zekâ alanını içeren etkinlikleri ile bu ünitenin en

fazla etkinliğe sahip (4) kazanımıdır. Bedensel//kinestetik zekâ alanına yönelik iki etkinlikten biri bu kazanıma aittir.

Şekil 6. “Ülkemizde Hayat” ünitesi E.8.3. etkinliği. MEB (2022). *Hayat bilgisi ders kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı.

H.B.3.5.9. kazanımı sözel/dilsel zekâ, mantıksal/matematiksel zekâ, görsel/uzamsal zekâ ve özedönük/işsel zekâ alanlarını içeren toplam 3 adet etkinliğe sahiptir.

Yukarıdaki tablonun tamamı incelendiğinde sözel/dilsel zekânın sadece E.1.1., E.3.1., E.4.2. ve E.8.4. etkinliklerinde yer almadığı görülmektedir. Bu da bu zekâ türünün ünite genelinde sıkça kullanıldığını göstermektedir. Diğer zekâ alanlarına bu zekâ alanı kadar yer verilmemiştir.

“Doğada Hayat” Ünitesindeki Kazanım ve Etkinliklerin Çoklu Zekâ Alanlarına Göre Dağılımına Yönelik Bulgular

“Doğada Hayat” ünitesinde toplamda 6 adet kazanım ve bu kazanımlara yönelik 17 adet etkinlik bulunmaktadır. Bu kazanım ve etkinliklerin ÇZA’ya göre dağılımları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. “Doğada Hayat” ünitesindeki kazanım ve etkinliklerin Çoklu Zekâ Alanlarına göre dağılımı

Ünite	Kazanımlar	Etkinlikler	Çoklu Zekâ Alanları								f	%
			SDZ	MMZ	GUZ	BKZ	MRZ	SKZ	ÖİZ	DZ		
Doğada Hayat	HB.3.6.1.	E.1.1.		x	x						2	6.25%
		E.1.2.	x								1	3.12%
		E.1.3.	x							x	2	6.25%
		E.1.4.	x	x							2	6.25%
	HB.3.6.2.	E.2.1.	x		x						2	6.25%
	HB.3.6.3.	E.3.1.		x	x						2	6.25%
		E.3.2.	x							x	2	6.25%
	HB.3.6.4.	E.4.1.	x		x				x	x	4	12.50%
		E.4.2.	x							x	2	6.25%
		E.8.1.		x							1	3.12%
	HB.3.6.5.	E.5.1.	x	x					x	x	4	12.50%
		E.5.2.	x								1	3.12%
		E.H.E.10.2.		x							1	3.12%
	HB.3.6.6.	E.6.1.	x					x		x	3	9.37%

E.6.2.	x									1	3.12%
E.7.1.	x									1	3.12%
E.7.2.	x									1	3.12%
Frekans	13	6	4	0	0	1	2	6	32	100%	
Yüzde	40.62%	18.75%	12.50%	0.00%	0.00%	3.12%	6.25%	18.75%	100%		

*E.H.E. “Evimizde Hayat” ünitesine ait kazanımdır.

Tablo 8 incelendiğinde en çok kullanılan zekâ alanının sözel/dilsel zekâ olduğu görülmektedir. Toplam 13 etkinlik (%40,62) ile en çok kullanılan zekâ alanıdır. Buna karşın bu ünite bedensel/kinestetik zekâ ile müziksel/ritmik zekâ alanlarına hiç yer verilmemiştir.

H.B.3.6.1. kazanımı sözel/dilsel zekâ, mantıksal/matematiksel zekâ, görsel/uzamsal zekâ ve doğa zekâsı alanlarının işlendiği 4 adet etkinlik içermektedir.

H.B.3.6.2. kazanımında sözel/dilsel zekâ ve görsel/uzamsal zekâ alanlarını içeren 1 etkinlik vardır.

H.B.3.6.3. kazanımı sözel/dilsel zekâ, mantıksal/matematiksel zekâ, görsel/uzamsal zekâ ve doğa zekâsı alanının birer kez kullanıldığı 2 etkinlik barındırmaktadır.

H.B.3.6.4. kazanımı ünite geneli incelendiğinde doğa zekâsı alanının en çok (2) kullanıldığı kazanımdır. E.4.1. etkinliği üniteye etkinliklerin %12,5’ini oluşturmaktadır.

Şekil 7. “Doğada Hayat” ünitesi E.4.1. etkinliği. MEB (2022). *Hayat bilgisi ders kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı.

H.B.3.6.5. kazanımı sözel/dilsel zekâ, mantıksal/matematiksel zekâ, özedönük/işsel zekâ ve doğa zekâsı alanlarına ait 3 etkinlik içermektedir. “Evimizde Hayat” ünitesi bünyesindeki E.10.2. etkinliği farklı bir üniteye olup bu üniteye H.B.3.6.5. kazanımıyla eşleşen tek etkinliktir.

H.B.3.6.6. kazanımı Hayat Bilgisi Öğretim Programındaki son kazanı olup sözel/dilsel zekâ, sosyal/kişilerarası zekâ ve doğa zekâsı alanının işlendiği 4 etkinliğe sahiptir. Sosyal/kişilerarası zekâ bu ünite kapsamında sadece bu kazanımda yer almıştır.

“Doğada Hayat” ünitesinde toplam 6 adet (%18,75) doğa zekâsına yönelik etkinlik içermektedir. Buna karşın H.B.3.6.2. kazanımı bu zekâ alanına yer verilmediği tek kazanım olarak görülmektedir.

3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitabındaki Ünitelerde Yer Alan Kazanım ve Etkinliklerin Çoklu Zekâ Alanlarına Göre Dağılımına Yönelik Bulgular

Tablo 9. Hayat Bilgisi ders kitabındaki ünitelerde yer alan kazanım ve etkinliklerin Çoklu Zekâ

Alanlarına göre dağılımı

Üniteler	Çoklu Zekâ Alanları									
	SDZ	MMZ	GUZ	BKZ	MRZ	SKZ	ÖİZ	DZ	Toplam	
Okulumuzda Hayat	Frekans	14	4	8	2	2	7	6	3	46
	Yüzde	30.43%	8.69%	17.39%	4.34%	4.34%	15.21%	13.04%	6.52%	100%
Evimizde Hayat	Frekans	15	7	9	3	1	1	4	0	40
	Yüzde	37.50%	17.50%	22.50%	7.50%	2.50%	2.50%	10.00%	0.00%	100%
Sağlıklı Hayat	Frekans	10	6	4	0	0	0	2	1	23
	Yüzde	43.47%	26.08%	17.39%	0%	0%	0%	8.69%	4.34%	100%
Güvenli Hayat	Frekans	9	6	9	1	1	2	3	1	32
	Yüzde	28.12%	18.75%	28.12%	3.12%	3.12%	6.25%	9.37%	3.12%	100%
Ülkemizde Hayat	Frekans	18	7	9	2	0	2	7	1	46
	Yüzde	39.13%	15.21%	19.56%	4.34%	0.00%	4.34%	15.21%	2.17%	100%
Doğada Hayat	Frekans	13	6	4	0	0	1	2	6	32
	Yüzde	40.62%	18.75%	12.50%	0.00%	0.00%	3.12%	6.25%	18.75%	100%
TOPLAM		79	36	43	8	4	13	24	12	219
YÜZDE		36.07%	16.44%	19.63%	3.65%	1.83%	5.94%	10.96%	5.48%	100%

Tablo 9 incelendiğinde 6 ünite toplam 219 zekâ alanının işlendiği görülmektedir. Bu zekâ alanlarından sözel/dilsel zekâ 79 kez (%36,07) ile en çok yer verilen zekâ alanı olmuştur. Bu zekâ alanını 43 kez (%19,63) ile görsel/uzamsal zekâ, 36 kez (%16,43) ile mantıksal/matematiksel zekâ takip etmektedir. Kazanımlara ait etkinlikler incelendiğinde en az(4) yer verilen zekâ alanı müziksel/ritmik zekâ olduğu görülmektedir.

Sözel/dilsel zekâ, mantıksal/matematiksel zekâ, görsel/uzamsal zekâ ve özedönük/işsel zekâ alanları tüm ünitelerde yer almıştır. Buna karşın bedensel/kinestetik zekâyı 2, müziksel/ritmik zekâyı 3, sosyal/kişilerarası zekâyı 1 ve doğa zekâsına 1 üniteye yer verilmemiştir.

Sözel/dilsel zekâ alanı en çok (18) “Ülkemizde Hayat” ünitesinde yer alırken, müziksel/matematiksel zekâ alanı en fazla (7) “Evimizde Hayat” ve “Ülkemizde Hayat” ünitelerinde yer almıştır. “Sağlıklı Hayat” ve “Doğada Hayat” üniteleri özedönük/işsel zekâ alanı (2) ve görsel/uzamsal zekâ alanının (4) diğer ünitelere nazaran daha az kullanıldığı ünitelerdir. Müziksel/ritmik zekâ (2) ve sosyal/kişilerarası zekâ (7) alanları en çok “Okulumuzda Hayat” ünitesinde yer almıştır. Doğa zekâsı ise en fazla “Doğada Hayat” ünitesinde işlenmiştir.

3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim programındaki Ünitelerde Yer Alan Kazanımların Çoklu Zekâ Alanlarına Göre Dağılımına Yönelik Bulgular

Tablo 10. Hayat Bilgisi öğretim programındaki ünitelerde yer alan kazanımların Çoklu Zekâ Alanlarına göre dağılımı

ÜNİTE ADI	KAZANIMLAR	ÇOKLU ZEKÂ ALANLARI								FREKANS	YÜZDE
		SDZ	MMZ	GUZ	BKZ	MRZ	SKZ	ÖİZ	DZ		
OKULUMUZDA HAYAT	HB.3.1.1.	3		1				2		6	2,74%
	HB.3.1.2.	1					1			2	0,91%
	HB.3.1.3.	1					1	1		3	1,37%
	HB.3.1.4.	1	1	2	1	1	3	1		10	4,56%
	HB.3.1.5.		2	2						4	1,83%
	HB.3.1.6.	3		1		1	1	1		7	3,20%
	HB.3.1.7.	1			1		1			3	1,37%
	HB.3.1.8.	2							1	3	1,37%
	HB.3.1.9.	1	1	1				1	2	6	2,74%
	HB.3.1.10.	1		1						2	0,91%
EVİMİZDE HAYAT	HB.3.2.1.	4	1	1	1					7	3,20%
	HB.3.2.2.	1		1		1	1			4	1,83%
	HB.3.2.3.		1	2	1					4	1,83%

SAĞLIKLI HAYAT	HB.3.2.4.	3		1			1		5	2,28%
	HB.3.2.5.	1	2	1					4	1,83%
	HB.3.2.6.	2	1	2			1		6	2,74%
	HB.3.2.7.	1	1	1	1		1		5	2,28%
	HB.3.2.8.	3	1				1		5	2,28%
	HB.3.3.1.	3	2					1	6	2,74%
	HB.3.3.2.	2							2	0,91%
	HB.3.3.3.	1	2	1					4	1,83%
	HB.3.3.4.	2	1	2			1		6	2,74%
GÜVENLİ HAYAT	HB.3.3.5.	2	1	1			1		5	2,28%
	HB.3.4.1.	2	2	2					6	2,74%
	HB.3.4.2.		1		1	1	1		4	1,83%
	HB.3.4.3.	2	1	2					5	2,28%
	HB.3.4.4.	1		1			1		3	1,37%
	HB.3.4.5.	1		1		1	1		4	1,83%
	HB.3.4.6.	2	2	2			1	1	8	3,65%
	HB.3.4.7.	1		1					2	0,91%
	ÜLKEMİZDE HAYAT	HB.3.5.1.	1	1	1			1		4
HB.3.5.2.		2	2	1					5	2,28%
HB.3.5.3.		2		1	1		1	1	7	3,20%
HB.3.5.4.		1	1	1					3	1,37%
HB.3.5.5.		2	2	1					5	2,28%
HB.3.5.6.		2		1			1		4	1,83%
HB.3.5.7.		2				1	2		5	2,28%
HB.3.5.8.		3		2	1		1		7	3,20%
HB.3.5.9.		3	1	1			1		6	2,74%
DOĞADA HAYAT	HB.3.6.1.	3	2	1				1	7	3,20%
	HB.3.6.2.	1		1					2	0,91%
	HB.3.6.3.	1	1	1				1	4	1,83%
	HB.3.6.4.	2	1	1			1	2	7	3,20%
	HB.3.6.5.	2	2				1	1	6	2,74%
	HB.3.6.6.	4					1		6	2,74%
	Frekans	79	36	43	8	4	13	24	12	219
Yüzde	36,07%	16,44%	19,63%	3,65%	1,83%	5,94%	10,96%	5,48%	100,00%	

Tablo 10 incelenerek toplam 45 kazanımın çoklu zekâ alanlarına göre dağılımına bakıldığında sözel/dilsel zekânın 43 kazanımda yer verildiği görülürken müziksel/ritmik zekâyâ sadece 4 kazanımda yer almıştır. Sözel/dilsel zekâyâ kazanımlarda 79 kez ile diğer zekâ alanlarına göre ciddi anlamda daha fazla yer verilmiştir. Bu zekâ alanını 43 kez ile görsel/uzamsal zekâ, 36 kez ile mantıksal/matematiksel zekâ takip etmektedir. Buna karşın müziksel/ritmik zekâ 4 kazanımda yer alarak en az işlenen zekâ alanı olmuştur. Aynı zamanda bedensel/kinestetik zekânın 8 kez, doğa zekâsının ise 10 kazanımda toplam 12 kez işlendiği görülmektedir.

HB.3.1.2., HB.3.1.10., HB.3.3.2., HB.3.4.7., HB.3.6.2. kazanımları ikişer zeka alanları ile en az zeka alanına sahip kazanımlardır. Bu kazanımlardan HB.3.3.2. kazanımı iki etkinlik basamağı ile sadece sözel/dilsel zekâ alanına yer verilmiş ve bu anlamda en sınırlı kazanım olmuştur.

HB.3.1.4. kazanımı diğer tüm kazanımların arasında en fazla zekâ alanına yer verilmiş kazanım olmuştur. Bu kazanımda doğa zekâsı hariç diğer tüm zekâ alanları işlenmiştir. Bu kazanım aynı zamanda sosyal/kişilerarası zekâ alanının en fazla yer verildiği kazanım olmuştur.

Tartışma

Bu araştırmada, Hayat Bilgisi 3. Sınıf ders programı kazanımları ve ders kitabındaki etkinliklerin çoklu zekâ kuramına göre incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan inceleme sonucunda, Hayat Bilgisi ders kitabında her ünite için en fazla kullanılan zekâ alanının sözel/dilsel zekâ alanı olduğu görülmektedir. Konu ile ilgili olarak yapılan çalışmalar incelendiğinde, hayat bilgisi dersinde kullanılan kitaplara ilişkin çoklu zekâ kuramı ile ilgili olarak Bektaş & Uzunkolu (2018)'un Hayat Bilgisi öğrenci çalışma kitabının incelendiği

ancak ders kitabının incelenmesine yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Fakat farklı alanlarda yer alan ders kitaplarının Çoklu Zekâ Kuramına göre incelendiği çalışmalar görülmektedir. Erçapan (2018) 8. Sınıf Türkçe dersi çalışma kitabındaki etkinliklerinin çoklu zekâ yaklaşımı temelli öğretim açısından değerlendirilmesi çalışmasında, çalışma kitabında en çok sözel dil bilimsel zekâyâ, en az olarak da kişilerarası zekâyâ yer verildiği sonucuna varmıştır. Başbayrak (2022) ise BİLSEM Türkçe etkinlik kitabındaki Çoklu Zekâ alanlarının BİLSEM'deki öğrencilerin Çoklu Zekâ alanlarıyla uyumluluk düzeylerini tespit ettiği çalışmasında dil zekâsının en fazla yer aldığı, doğacı zekânın ise diğerlerine göre daha az yer aldığını bulmuştur. Kesin & Yeşilyurt (2022) da yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan “Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti”ni çoklu zekâ kuramı açısından inceledikleri çalışmada en fazla sözel-dilsel zekâ alanının kullanıldığı fakat bireysel farklılıkları temel alan çoklu zekâ kuramı kapsamındaki sekiz zekâ alanına sette eşit derecede yer verilmediği tespit etmişlerdir. Kırbaoğlu Kılıç, Baki ve Bayram (2014) da “Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Dersi Öğretmen Kitabındaki Etkinliklerin Çoklu Zekâ Kuramı ile Örtüşme Düzeyi” çalışmasında ders kitaplarında en fazla dil zekâsına en az doğacı zekâyâ yer verildiğini bulgulamışlardır. Görüldüğü gibi gerek farklı araştırma sonuçlarının gerekse bu araştırmanın sonuçlarının, genel olarak derslerde kullanılan kitaplarda daha çok sözel dilsel zekâ, görsel/uzamsal zekâ ve matematiksel/mantıksal zekâyâ ağırlıklı verildiğine işaret ettiği söylenebilir.

Hayat Bilgisi ders kitabında Sözel/dilsel zekâ, mantıksal/matematiksel zekâ, görsel/uzamsal zekâ ve özedönük/işsel zekâ alanları tüm ünitelerde işlenen zekâ alanları olduğu, yine Hayat Bilgisi ders kitabında her ünite için en az kullanılan zekâ alanının ise müziksel/ritmik zekâ olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sözel/dilsel zekâ, mantıksal/matematiksel zekâ, görsel/uzamsal zekâ ve özedönük/işsel zekâ alanları tüm ünitelerde işlendiği görülürken; bedensel/kinestetik zekâ alanına “Sağlıklı Hayat” ve “Doğada Hayat” ünitelerinde, Müziksel/ritmik zekâ alanına “Sağlıklı Hayat”. “Ülkemizde Hayat” ve “Doğada Hayat” ünitesinde, sosyal/kişilerarası zekâ alanına “Sağlıklı Hayat” ünitesinde ve Doğa zekâsı alanına “Evimizde Hayat” ünitesinde yer verilmediği izlenmiştir. Konu ile ilgili olarak ülkemizde yapılan çalışmalar incelendiğinde, Çoklu Zekâ Kuramı ile ilgili birçok araştırma yapılmasına rağmen özellikle Hayat Bilgisi ders kitaplarının bu kurama yönelik analizi yeteri kadar yapılmadığı görülmektedir. Bektaş & Uzunkol (2015), Hayat Bilgisi 2. sınıf Öğrenci Çalışma Kitaplarını ÇZK'ye göre incelemiştir. İncelemeleri sonucunda kitaptaki etkinliklerde en fazla sözel/dilsel zekâ, görsel/uzamsal zekâ ve mantıksal/matematiksel zekâ alanlarına yer verildiği sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç araştırma sonucunda da aynı zekâ alanları etkinliklerde en çok kullanılan zekâ alanı olarak kullanıldığını desteklemektedir.

Hayat Bilgisi ders kitabında yer alan “Okulumuzda Hayat”, “Evimizde Hayat” ve “Ülkemizde Hayat” ünitelerinden kazanım sayısı, etkinlik sayısı ve her bir etkinliğin alt basamağını en yüksek olan üniteler olduğu görülmektedir.

“Okulumuzda Hayat” ünitesinde toplamda 10 adet kazanım ve bu kazanımlara yönelik 22 adet etkinlik bulunduğu tespit edilmiştir. “Okulumuzda Hayat” ünitesinde toplamda kazanım ve bu kazanımlara yönelik etkinliklerin ÇZA'ya göre dağılımları incelendiğinde sırasıyla en fazla sözel/dilsel zekâ, görsel/uzamsal zekâ, sosyal/kişilerarası zekâ ve özedönük/işsel zekâ alanları ön plana çıkarken; bedensel/kinestetik zekâ ile müziksel/ritmik zekâ alanlarına bu daha az yer verildiği görülmüştür.

Hayat Bilgisi dersinde öğrencilerin bilgileri alma ve hatırlama, ilişki kurma, inceleme, değerlendirme, analiz ve sentez yapma gibi üst düzey becerileri kullanması amaçlanmaktadır. Bu becerileri kullanırken her öğrenci kendine has öğrenme stili seçmekte özgür bırakılmalıdır (Kırbaçoğlu Kılıç et al., 2014). Öğrencinin kendini tanıması ve buna göre performans göstermesi zekâ alanlarından özedönük/içsel zekâ ile ilişkilidir. Ancak yapılan araştırmada bu zekâ alanının yeterince kullanılmadığı görülmektedir. Özellikle “Okulumuzda Hayat” ünitesi öğrencilere okul kültürünün tanıtılması, işleyiş ve kurallarının öğretilmesi, öğrencilerin bu kültürü özümsemesi sosyal/kişilerarası zekâ ile özedönük/içsel zekâ alanlarının beraber kullanılmasına daha fazla önem vermesini gerektirmektedir.

“Evimizde Hayat” ünitesinde toplamda 8 adet kazanım ve bu kazanımlara yönelik 23 adet etkinlik bulunduğu tespit edilmiştir. “Evimizde Hayat” ünitesinde toplamda kazanım ve bu kazanımlara yönelik etkinliklerin ÇZA’ya göre dağılımları incelendiğinde sırasıyla en fazla sözel/dilsel zekâ, görsel/uzamsal zekâ ve mantıksal/matematiksel zekâ alanları öne çıkarken, diğer alanlara daha az yer verildiği, Doğa zekâsına ise hiçbir etkinlikte yer verilmediği tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuçlar Gülfil (2010) Fransızca öğretimi için okullarda kullanılan ders kitaplarını incelemiş ve incelemeleri sonucunda en fazla karşılaşılan zekâ alanının sözel/dilsel zekâ alanı olduğunu tespit ettiği çalışması ile paralellik göstermektedir.

“Sağlıklı Hayat” ünitesinde toplamda 5 adet kazanım ve bu kazanımlara yönelik 14 adet etkinlik bulunduğu tespit edilmiştir. “Sağlıklı Hayat” ünitesinde toplamda kazanım ve bu kazanımlara yönelik etkinliklerin ÇZA’ya göre dağılımları incelendiğinde sırasıyla en fazla sözel/dilsel zekâ alanı öne çıkmıştır. Daha sonra sırasıyla Mantıksal/matematiksel zekâ, görsel/uzamsal zekâ, özedönük/içsel zekâ ve doğa zekâ alanları gelirken, Bedensel/kinestetik zekâ, müziksel/ritmik zekâ ve sosyal/kişilerarası zekâ alanlarına ise yer verilmediği gözlemlenmiştir. “Sağlıklı Hayat” ünitesi öğrencilerin bedensel ve zihinsel gelişiminde önemli bir yere ait olan kazanım ve etkinlikleri içeren bir yapıda olmalıdır. Çünkü yaparak yaşayarak öğrenme felsefesinin benimsendiği eğitim sistemimizde öğrencilerin bedensel olarak etkin ve kinestetik etkinliklerin ön planda olduğu bir öğrenme ortamının gerekliliği son derece önemlidir. Fakat yapılan bu araştırmada “Sağlıklı Hayat” ünitesinde bedensel/kinestetik zekâ alanının hiçbir şekilde kullanılmadığı görülmüştür. Bu durum kitaptaki etkinliklerin bir eksiği olarak görülmektedir.

“Güvenli Hayat” ünitesinde toplamda 7 adet kazanım ve bu kazanımlara yönelik 13 adet etkinlik bulunduğu tespit edilmiştir. “Güvenli Hayat” ünitesinde toplamda kazanım ve bu kazanımlara yönelik etkinliklerin ÇZA’ya göre dağılımları incelendiğinde sırasıyla en fazla sözel/dilsel zekâ ve görsel/uzamsal zekâ alanlarına yer aldığı gözlemlenirken, en az bedensel/kinestetik zekâ, müziksel/ritmik zekâ ve doğa zekâsına yer verildiği tespit edilmiştir. Bu sonuçlar Kırbaçoğlu Kılıç et al. (2014), 8. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz kitabındaki etkinlikleri ÇZK’ye göre incelediğinde ve Ergin (2007) 4. Ve 5. Sınıflar düzeyinde Türkçe Programının ÇZK açısından değerlendirmesinde en fazla kullanılan zekâ alanının sözel/dilsel zekâ olduğunu ile Ergin (2007), çalışmasında bedensel/kinestetik zekâ, müziksel/ritmik zekâ, sosyal/kişilerarası zekâ ve doğa zekâsının kazanımlarda yeteri kadar yer verilmediğini yönündeki bulgularla araştırma sonuçları uyum göstermektedir.

“Ülkemizde Hayat” ünitesinde toplamda 9 adet kazanım ve bu kazanımlara yönelik 22 adet etkinlik bulunduğu tespit edilmiştir. “Ülkemizde Hayat” ünitesinde toplamda kazanım ve bu kazanımlara yönelik etkinliklerin ÇZA’ya göre dağılımları incelendiğinde sırasıyla en fazla yer verilen zekâ alanının sözel/dilsel zekâ alanı öne çıkarken, diğer alanlara daha az

yer virildiği, Müziksel/ritmik zekâsına yönelikse hiçbir etkinlikteyer verilmediği tespit edilmiştir.

“Doğada Hayat” ünitesinde toplamda 6 adet kazanım ve bu kazanımlara yönelik 17 adet etkinlik bulunduğu tespit edilmiştir. “Doğada Hayat” ünitesinde toplamda kazanım ve bu kazanımlara yönelik etkinliklerin ÇZA’ya göre dağılımları incelendiğinde sırasıyla en fazla yer verilen zekâ alanının sözel/dilsel zekâ olduğu Buna karşın bedensel/kinestetik zekâ ile müziksel/ritmik zekâ alanlarına hiç yer verilmediği tespit edilmiştir.

Doğanın kendi ritminin ve dengesinin olduğu bilinmektedir. Doğal hayatın içerisinde pek çok varlığın kendine has sesi, her bir sesin ayrı tınısı mevcuttur. Doğa zekâsı ile müziksel/ritmik zekânın birbirinden ayrı düşünülmesi bu hususta son derece yanlış olacaktır. Bu araştırma “Doğada Hayat” ünitesi kapsamında incelenen etkinliklerin hiçbirinde müziksel/ritmik zekâ ile doğa zekâsının bir arada kullanıldığı herhangi bir etkinliğin planlanmadığının görülmesi Hayat Bilgisi ders kitabı için eksiklik olarak görülmüştür. Koyuncuoğlu (2020) 6. sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabının ÇZK açısından değerlendirmesini yaptığı çalışmasında en fazla yer verilen zekâ alanlarının bedensel/kinestetik zekâ ile görsel/uzamsal zekâ alanları olduğunu belirtmiştir. Fen bilgisi dersinin deney üzerine işlenen, psikomotor alanlara hitap eden bir ders olmasında bu zekâ alanlarının kullanılmasının öngörülebilir olduğunu ifade etmiştir. Muradoğlu Özbay (2008), yapmış olduğu 6. Ve 7. Sınıf Fen Bilgisi Ders ve Çalışma Kitaplarının ÇZK açısından değerlendirme çalışmasında etkinliklerde en çok değinilen zekâ alanlarının mantıksal/matematiksel zekâ ve görsel/uzamsal zekâ alanları olduğunu belirtmiştir. Buna karşın doğa zekâsına bu kitaplarda yeterince yer verilmediğini ifade ettiği bulguları ile bu araştırma sonuçları uyum göstermektedir.

Gardner’ın Çoklu Zekâ Kuramına göre analiz edilerek 3. sınıf Hayat Bilgisi ders kitabı ve Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programındaki 3. sınıf kazanımları tek tek incelenmiştir. Hayat Bilgisi ders kitabında bulunan altı ünite toplam 219 defa zekâ alanlarının işlendiği görülmektedir. Bu zekâ alanlarından en çok yer verilen sözel/dilsel zekâ alanı olmuştur. Daha sonra sözel/dilsel zekâ alanını ile görsel/uzamsal zekâ ve mantıksal/matematiksel zekâ takip etmektedir. Kazanımlara ait etkinlikler incelendiğinde en az yer verilen zekâ alanı müziksel/ritmik zekâ olduğu görülmektedir.

Bu inceleme sonucuna göre ders kitabındaki etkinlik basamaklarında en çok kullanılan zekâ türü sözel/dilsel zekâ olmuştur. Bu zekâ alanının Hayat Bilgisi ders kitabında bolca yer verilmesi okuma anlama etkinliklerinin kitabın geneline yayıldığına göstergesidir. Sözel/dilsel zekâ alanının ön planda olduğu etkinliklere tek tek bakıldığında bu etkinliklerin daha çok öğrencilerden kendilerini sözel olarak ifade etmesini, düşünlerini yazılı olarak paylaşmasını vurguladığı görülmektedir. Öyküleştirme, rapor oluşturma, kaynak taraması yapma gibi alt becerilere çok sık rastlanmamıştır. Görsel/uzamsal zekâ, bu çalışmada en çok çıkan ikinci zekâ alanı olmuştur. Hayat Bilgisi ders kitabının öğrencilerin yaş aralığı düşünüldüğünde görsel unsurlarla desteklenmiş olması önemli ve yerinde bir uygulama olmuştur. Ancak sayı olarak daha fazla artırılmalı ve diğer zekâ alanları ile daha çok birlikte kullanılmalıdır. Mantıksal/matematiksel zekâ alanı da etkinliklerde en çok yer verilen üçüncü zekâ alanı olmuştur. Diğer üniteler incelendiğinde ise yine aynı şekilde bu iki zekâ alanının beraber kullanıldığı herhangi bir etkinliğe rastlanmamıştır. Bu durum zekâ alanları arasındaki uyumun ve beraber kullanılması gerektiğinin göz ardı edildiği sonucunu çıkarmaktadır. Ancak yapılan bu araştırma kazanımların iki etkinlikte bu zekâ alanlarının

birlikte kullanıldığını göstermektedir. Bu iki zekâ alanının beraber kullanıldığı diğer ünitelere bakıldığında sadece “Güvenli Hayat” ünitesinde bir, “Ülkemizde Hayat” ünitesinde bir olmak üzere toplam iki etkinliğin planlandığı görülmektedir. Bu durum etkinliklerin planlanırken zekâ alanlarının beraber kullanılabileceği unsurunun göz ardı edildiğini göstermektedir. Şengül & Altuntaş (2011), Çoklu zekâ kura ile öğretimin 7. Sınıf öğrencilerinin matematik başarılarına ve kalıcılık düzeylerine etkisini incelediği çalışmasında çoklu zekâ kuramına göre hazırlanmış ders planlarının ışığında yapılan öğretimlerin, geleneksel eğitim anlayışıyla yapılan öğretimlere kıyasla öğrencilerde matematik başarılarında ve kalıcılık düzeylerinde olumlu anlamda bir etkinin olduğunu saptamıştır. Yılmaz ve Fer (2003) araştırmalarında çok yönlü zekâ alanlarına göre düzenlenmiş ders etkinliklerinin öğrencilerde akademik olarak başarılarını olumlu yönde etkilediği ve ilgilerini çektiği sonucuna ulaşmıştır.

Araştırma ders kitabındaki etkinlik basamaklarında sekiz zekâ alanına eşit yer verildiği, bazı zekâ alanlarına ise yeterli yer verilmediği görülmektedir. Müziksel/ritmik zekâ 3. Sınıf Hayat Bilgisi ders kitabında en az yer verilen zekâ alanıdır. Onu bedensel/kinestetik zekâ takip etmektedir. Bu iki zekâ alanına yeterince yer verilmemesi hayata dair çeşitli ve önemli öğrenmeleri gerçekleştirecekleri ders olan hayat bilgisi için ciddi bir eksiklik olduğu söylenebilir. Bu durum kitabın geleneksel öğretim anlayışının yansımalarına göre hazırlandığı yorumu yapılabilir.

Bu araştırma gerekse yukarıda bahsedilen çalışmalar sonuçları incelendiğinde ders kitaplarında en fazla yer verilen zekâ alanlarının sözel/dilsel zekâ, mantıksal/matematiksel zekâ ve görsel/uzamsal zekâ olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer zekâ alanlarının yüzdesel oranı ise oldukça az görülmektedir. Neredeyse yapılan tüm araştırmalarda sözel/dilsel zekâ alanının ders kitaplarındaki etkinliklerde ön planda olduğu görülmektedir. Bu zekâ alanının bu kadar öne çıkarılması diğer zekâ alanlarının yeterince işlenmemesine sebep olmak birlikte öğrencilerin derste kendilerini en iyi şekilde ifade edebilme imkânını kısıtlamaktadır.

Hayat Bilgisi gibi miğfer bir derste kullanılacak ders kitabındaki etkinliklerin konunun daha iyi anlaşılması için farklı tarzda planlanması ve her zekâ alanıyla ilgili yeterli sayıda etkinliğin düzenlenmesi gerekmektedir. Fakat mevcut uygulamada bu durum göz ardı edilmiş ve ders kitaplarında farklı etkinlik alanlarına yeterince örnek verilmemiştir. Ders kitabındaki etkinliklerin amacı öğrencilerin konuyu farklı etkinlikler ile pekiştirmek ve kalıcı bir öğrenme sağlamak olmalıdır. Bu açıdan bakıldığında 3. Sınıf Hayat Bilgisi ders kitabı eğitim sistemimizin temellerinde varlığı kabul edilen çoklu zekâ kuramının prensiplerine uymamaktadır. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nda da belirtildiği üzere kendisiyle barışık, öğrenmekten keyif alan bireylerin yetiştirilmesinin bir yolunun öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları göz ardı edilmeden kişisel özelliklerinin tanınarak gerçekleştirilmesinden geçtiği, bu nedenle de Çoklu Zekâ Kuramı uygulamalarının kitaplarda, etkinliklerde ve sınıf içi faaliyetlerde daha fazla yer almasının gerekliliği düşünülmektedir (Bektaş & Uzunkol, 2015).

Öneriler

Hayat Bilgisi ilkökulda çocukların çevresini ve toplumsal normları anlamlandırabilmesi açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle bu dersin eğitim-öğretim faaliyetlerinde etkin bir şekilde işlenebilmesi ve her öğrencinin aktif katılım imkânının sunulması gerekir. Bu araştırma 3. Sınıf Hayat Bilgisi ders kitabı ÇZK’ ye

göre incelenmiş ve şu değişikliklerin yapılması önerilmiştir:

- Hayat Bilgisi Ders Programı bütün zekâ alanlarını kapsayacak şekilde hazırlanmalı ve etkinlikler her zekâ alanına farklı derecede yeteneği olan öğrencilere yönelik hazırlanmalıdır. Çünkü tek bir zekâ alanına yönelik etkinlik herkes için aynı öğrenme olanağı oluşturmayacağı unutulmamalıdır.
- Hayat Bilgisi dersi yapısı itibarıyla doğa ile iç içe bir derstir. Müfredat ve kitap incelendiğinde doğa zekâsının yeterince yer bulamadığı görülmüştür. Bu nedenle doğa zekâsına yönelik etkinliklerin artırılarak her üniteye yer verilecek şekilde planlanmalıdır.
- Ders kitaplarındaki etkinlik basamaklarının başına hangi zekâ alanlarına yönelik oldukları yazılabilir. Bu şekilde öğrenciler kendilerini güçlü hissettikleri zekâ alanlarına yönelik etkinlikleri daha dikkat çekici bulabilirler.
- Müziksel/ritmik zekâ incelenen ders kitabında oldukça az kullanılmış olup bu oranın artırılması gerekmektedir.
- Ülkemizde Hayat ünitesinde yeterince yer bulamayan müziksel/ritmik zekâ ve doğa zekâsı ile ilgili daha fazla etkinliğe yer verilebilir.
- Sağlıklı hayat ünitesi zekâ alanlarına yer verilme açısından diğer ünitelere göre geri planda kaldığı, özellikle bedensel/kinestetik zekânın bu ünite için en gerekli zekâ alanlarından biri olmasına rağmen hiç kullanılmamasından dolayı bu ünite ile ilgili bedensel/kinestetik zekâ alanını pekiştirecek etkinlikler planlanabilir.
- İhmal edilen zekâ alanlarının öğrenci başarısı üzerindeki etkileri incelenebilir.
- Bu araştırma 3. Sınıf düzeyinde gerçekleştirilmiştir. Öğretim programı ve ders kitabı ile sınırlandırılmıştır. Bundan dolayı benzer bir çalışmanın farklı kademelerde ve farklı kaynaklarda da yapılması önerilmektedir.

Declarations / Beyanlar

Etik Kurul İzin Bilgisi: Araştırmada doküman incelemesi yöntemi kullanıldığı için etik onay belgesi gerekli değildir.

Yazar Çıkar Çatışması Bilgisi: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Yazar Katkısı: Makale yazarlarının çalışmada katkısı eşit orandadır.

Katılım Onayı: Bu araştırmada doküman incelemesi yöntemi kullanıldığı için katılım onayı gerekmemektedir.

Yayın Onayı: Bütün haklarını temel eğitim dergisine devrettiğimi onaylarım. Makalede geçen ifade ve açıklamalar yazarlara aittir.

Bilgilendirilmiş Onam: Bu araştırmada doküman incelemesi kullanıldığı için bilgilendirilmiş onam gerekli değildir.

Finansman: Bu çalışmanın yürütülmesinde herhangi bir kurum veya kuruluşun fon kullanılmamıştır.

Kaynakça

- Akamca, G. Ö., & Hamurcu, H. (2005). Çoklu zeka kuramı tabanlı öğretimin öğrencilerin fen başarısı, tutumları ve hatıra tutma üzerindeki etkileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28), 178-187.
- Akpınar, Y. (2004). Çoklu zekâ kuramına göre hayat bilgisi dersinde sınıf içi etkinliklerinin incelenmesi.

- Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Bursa.
- Arastaman G, Fidan İÖ, Fidan T (2018) Nitel araştırmada geçerlik ve güvenirlik: kuramsal bir inceleme. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 15(1): 37-75.
- Aslan, S. N. (2021). *İlköğretim 8. sınıf fen bilgisi ders kitabı etkinliklerinin çoklu zekâ kuramına göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aydemir, H., Karalı, Y., & Çelik, Ö. (2018). Hayat bilgisi 2. sınıf dersinde yer alan dün, bugün, yarın temasında geçen kazanımların gerçekleşme düzeylerine ilişkin öğretmen görüşleri. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi)*, 2(1), 7-21.
- Bacanlı, H. (2006). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Baltacı A (2017) Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 3(1): 1-15.
- Baş, G. (2011). Çoklu Zekâ Kuramının Öğrenme-Öğretme Süreçlerine Yansıması. *Bilim ve Aklın Aydınlanlığında Eğitim*, 12 (138-139), 14-29.
- Başaran, İ. (2004). Etkili Öğrenme ve Çoklu Zekâ Kuramı: Bir İnceleme. *Ege Eğitim Dergisi*, 5, 7-15.
- Başbayrak, M. (2022). Bilsen Türkçe Etkinlik Kitabındaki Çoklu Zekâ Alanlarının Bilsen'deki Öğrencilerin Çoklu Zekâ Alanlarıyla Uyumunu. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 9(84), 1230–1238. <https://doi.org/10.26450/jshsr.3103>.
- Bean, R. M., Zigmond, N., Hartman, D.K. (1994). Adapted use of social studies textbooks in elementary classrooms: Views of classroom teachers. *Remedial and Special Education*, 15 (4), 216-226.
- Bektaş, M. (2007). Hayat bilgisi dersinde ailelerin çoklu zekâ kuramı hakkında bilgilendirilme biçimlerinin öğrencilerin proje başarıları ve tutumlarına etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 5(14), 9-28. © Değerler Eğitimi Merkezi.
- Bektaş, M. & Uzunkol, E. (2015). Hayat bilgisi dersi ve çoklu zekâ alanları: İkinci sınıf öğrenci çalışma kitaplarının değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 14 (2), 364-378. DOI: 10.17051/ıo.2015.34904
- Bilici, A. B.(2018). Çocuklarda Hayatı Anlamlandırma Süreci. *Journal of International Social Research*, Vol 11, Issue 60, p1221.10.17719/jisr.2018.2868
- Bümen, N. T. (2005). *Okulda çoklu zekâ kuramı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demir Baysal, E. (2008). *2005 İlköğretim Hayat Bilgisi Öğretim Programındaki Öğrenci Etkinliklerine Yönelik Öğretmen Görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Demirci, N., & Yağcı, Z. (2013). Fen bilgisi dersi “Yaşamımızı Yönlendiren Elektrik” ünitesinin çoklu zeka kuramı etkinliklerine göre değerlendirilmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 4(1), 79-97.
- Dillihunt, M. L. (2003). *The effects of multiple intelligence and direct instruction on third and fifth grade student achievement, task engagement, student motivation and teacher efficacy*. Unpublished Doctoral Thesis, Howard Universty.
- Dinçer Çengelöğlu, G. (2005). *Çoklu zekâ kuramına göre düzenlenen hayat bilgisi dersi öğretim etkinliklerinin öğrenci başarı ve tutumuna etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, Bolu.
- Epçaçan, C. (2018). Türkçe Ders Kitabı Etkinliklerinin Çoklu Zekâ Yaklaşımı Temelli Öğretim Açısından Değerlendirilmesi. *EKEV Akademi Dergisi*(76), 57-78.
- Ergin, G. (2007). *Yeni ilköğretim 4. ve 5. sınıf Türkçe programının çoklu zekâ açısından değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Erol, B., Kiroğlu, K. (2012). Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının Dil ve Anlatım Yönünden Değerlendirilmesi. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 32, 155-176.
- Gardner, H. (1983) *Frames of mind: The Rheory of Multiple Intelligences*. New York: Basic Books.
- Gardner, H. (1999) *İntelligence Reframed: Multiple İntelligences for the 21. Century*. New York, NY:Basic Books.
- Gardner, H. (2004). *Zihin Çerçeveleri Çoklu Zekâ Kuramı*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Gülfil, D. (2010). *Fransızca öğretiminde kullanılan ders kitaplarının çoklu zekâ kuramına göre değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Gündoğan, A. & Gültekin, M. (2018). İlkokul 3. Sınıf Öğrencilerinin Hayat Bilgisi Dersi “Okul Heyecanım” Temasındaki Kavramlara İlişkin Bilişsel Yapıları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt:17 Sayı:65 (233-247). DOI: 10.17755/esosder.318151.
- Gündüz, E., & Onur Sezer, G. (2022). Sınıf öğretmeni adaylarının hayat bilgisi öğretimine yönelik tutumları ile çoklu zeka kuramı uygulamalarına yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 26(2), 461-476.
- Güven, S. (2010). İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Ders ve Öğrenci Çalışma Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35 (156), 84-95.
- Güzel Candan, D.& Ergen,G.(2014). 3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının Temel Evrensel Değerleri İçermesi Bakımından İncelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 7(1), 134-161.

- Işık, D., Tarım, K., & İflazoğlu, A. (2007). Çoklu zeka kuramı destekli kubaşık öğrenme yönteminin ilköğretim 3. Sınıf öğrencilerinin matematik dersindeki akademik başarılarına etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 63-77.
- İlbasmış Akın, B. (2007). 2005-2006 Öğretim Yılı İlköğretim Okulları Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının Pedagojik Açından Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- İnal, F. N. (2010). İlköğretim 3. Sınıf hayat bilgisi ders kitaplarına ilişkin öğretmen görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kabapınar, Y., Özkan, Ö. (2012). Hayatın Bilgisine İlişkin Deneyimler Sunma Boyutunda Hayat Bilgisi Ders Kitaplarındaki Örnek Olaylar ve İşlevleri. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 35, 137-156.
- Kabapınar, Y., & Akbal, Y. (2013). Sınıf öğretmenlerinin 1998 ve 2004 yılı ilköğretim programlarına göre hazırlanmış hayat bilgisi ders kitaplarına ilişkin değerlendirmeleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 32(32), 95-122.
- Kabapınar, Y., & Sargın, T. (2018). Müziksel Zeka Temelinde Hayat Bilgisi Dersi İşlemek: "Hem Öğreniyorum Hem De Eğleniyorum". *Erciyes Journal of Education*, 2(2), 16-39. <https://doi.org/10.32433/eje.454502>.
- Keskin, H., & Yeşilyurt, E. (2019). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan "Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti"nin Çoklu Zekâ Kuramı Açısından İncelenmesi. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1-18.
- Kılıç, L. K. , Baki, Y. & Bayram, B. (2014). Ortaokul 8. sınıf Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabındaki etkinliklerin çoklu zekâ kuramı ile örtüşme düzeyi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2 (2) , 72-89 . DOI: 10.16916/aded.82843.
- Kırbaçoğlu Kılıç, L., Baki, Y. ve Bayram, B. (2014). Ortaokul 8. sınıf Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabındaki etkinliklerin çoklu zekâ kuramı ile örtüşme düzeyi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(2), 72-89
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.
- Kolaç, E. (2003). İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (1), 105-137.
- Koyuncuoğlu, A. & Kaya, Z. (2020). 6.Sınıf fen bilimleri kitabının çoklu zeka kuramına göre incelenmesi. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (1) , 19-45 . DOI: 10.31463/aicusbed.676683.
- Kuwahara, J. (2012). Impacts Of A Place-Based Science Curriculum On Student Place Attachment In Hawaiian And Western Cultural Institutions At An Urban High School In Hawai'i. *International Journal of Science and Mathematics Education*11(1).DOI: [10.1007/s10763-012-9387-3](https://doi.org/10.1007/s10763-012-9387-3).
- M.E.B. (2022). *Hayat bilgisi ilkökul 3 ders kitabı*. İzmir: Devlet Kitapları.
- M.E.B. (2018). *Hayat bilgisi dersi öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 1, 2 ve 3. Sınıflar). Ankara. <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=326>
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2023). İlkokul Hayat Bilgisi Dersi (1, 2 ve 3. Sınıflar) Öğretim Programı'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kurul Kararı ve Öğretim Programı. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=1263>
- MEB. (2009). İlköğretim 1. 2. Ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Ve Kılavuzu. [Online]: <http://talimterbiye.mebnet.net/Ogretim%20Programlari/ilkokul/2010-2011/HayatBilgisi-3.S%C4%B1n%C4%B1f.pdf> adresinden 22 Temmuz 2025 tarihinde indirilmiştir.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*, S. Turan (Çev. Ed.). Ankara: Nobel.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage
- Muradoğlu Özbay, S. (2008). *İlköğretim 2. kademe (6. ve 7. sınıf) fen bilgisi ders ve çalışma kitaplarında yer alan etkinliklerin çoklu zekâ yaklaşımı (kuramı) açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Patton. M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Saban, A. (2002). *Çoklu zekâ teorisi ve eğitim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Saban, A. (2005). *Çoklu zekâ teorisi ve eğitim (5. Baskı)*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Sivrikaya, A. H. (2010). Eğitimde çoklu zeka kuramı / multiple intelligence theory at education. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (45), 123-132. <https://dergipark.org.tr/pub/ataunisobd/issue/36408/411830>
- Stone, S., Gambrell, E. (2007). Do school social work textbooks provide a sound guide for education and

- practice? *Children Schools*, 29 (2), 109-118.
- Şengül, S., & Altuntaş, N. (2011). Çoklu zeka kuramı ile öğretimin 7.sınıf öğrencilerinin matematik başarılarına ve kalıcılık düzeylerine etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 41(192), 193-207.
- Yavuz, K. E. (2004). *Çoklu zekâ teorisi uygulama rehberi*. Ankara: Ceceli Yayınları.
- Yıldırım, A. (2006). *Yeni İlköğretim Programına Göre Hazırlanmış Hayat Bilgisi Ders Kitaplarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi (Elazığ İli Örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 12. Baskı. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, G., & Fer, S. (2003). Çok yönlü zeka alanlarına göre düzenlenen öğretim etkinliklerine ilişkin öğrencilerin görüşleri ve başarıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(25).

Extended Abstract

Background

Life Sciences is a course of critical importance for enabling primary school students to understand the social and cultural environment in which they live. Considering individual differences, learning styles, and the practical application of the Theory of Multiple Intelligences to daily life highlights the significance of this theory for the course. This research is important for enhancing the understanding of Gardner's theory, assessing the practical applicability of the intelligence areas it identifies, demonstrating its potential contribution to the cognitive development of primary school students, and evaluating its role in the teaching of Life Sciences. *Life Sciences* constitutes a fundamental course for fostering an understanding of the social and cultural environment in which primary school students live. Moreover, the consideration of individual differences, diverse learning styles, and the integration of the *Theory of Multiple Intelligences* into practical, real-life contexts underscores the significance of this theory for the subject. This research holds particular importance in enhancing the comprehension of Gardner's *Theory of Multiple Intelligences*, assessing the practical applicability of its identified intelligence domains, demonstrating its potential contribution to the cognitive and intellectual development of primary school students, and evaluating its role in the effective instruction of *Life Sciences*.

Purpose/Hypothesis

This study examined the activities presented in the 3rd-grade Life Sciences textbook published by the Ministry of National Education (MoNE) and the corresponding learning outcomes in the Life Sciences curriculum, within the framework of the intelligence areas proposed by Howard Gardner's Theory of Multiple Intelligences. The primary aim was to determine the extent to which each intelligence area was represented by analyzing the activities in the textbook units alongside the intelligence domains associated with the related outcomes.

Design/Method

The Theory of Multiple Intelligences is regarded as a significant pedagogical approach for improving the academic achievement of primary school students. In this research, the document review method, one of the qualitative research methods, was employed. Data were collected based on the intelligence areas identified by Gardner and the related skills associated with these areas. The analysis covered six units in the 3rd-grade Life Sciences textbook, officially adopted for the 2022–2023 academic year: "Life in Our School," "Life in Our Home," "Healthy Life," "Safe Life," "Life in Our Country," and "Life in Nature." These units contained a total of 58 activities and 110 activity steps, which were classified according to the Theory of Multiple Intelligences.

At the outset, relevant literature was reviewed and a skill list was prepared for each intelligence domain. Activity sections corresponding to the objectives of each unit were examined, and checklists were created to identify the frequency of inclusion of each intelligence area. These activities were then evaluated individually according to the prepared skill lists, and the findings were systematically recorded in tables. The data were analyzed using descriptive analysis.

Results

The results revealed that, among the outcomes in the 3rd-grade Life Sciences curriculum and the activities in the textbook, verbal/linguistic intelligence was the most frequently represented, with 79 items (36.07%). This was followed by visual/spatial intelligence with 43 items (19.63%) and logical/mathematical intelligence with 36 items (16.44%). Musical/rhythmic intelligence was the least represented, with only 4 items (1.83%), followed by bodily/kinesthetic intelligence with 8 items (3.65%) and naturalist intelligence with 12 items (5.48%).

At the unit level, verbal/linguistic intelligence was the most represented in all six units. It was noted that naturalist intelligence was entirely absent from the “Life in Our Home” unit, and bodily/kinesthetic intelligence was not included in the “Healthy Life” and “Life in Nature” units. Furthermore, social/interpersonal intelligence was absent in both the activities and the outcomes in the “Healthy Life” unit. Regarding musical/rhythmic intelligence, it appeared twice in the “Life in Our School” unit and only once each in the “Life in Our Home” and “Safe Life” units, while it was entirely absent in the other units.

When the curriculum outcomes were analyzed, among the 45 outcomes, H.B.3.1.4. emerged as the outcome encompassing the highest number of intelligence areas, representing all seven domains across ten activity steps. Conversely, H.B.3.1.2., H.B.3.1.10., H.B.3.3.2., H.B.3.4.7., and H.B.3.6.2. were found to include only two intelligence areas each. Among these, H.B.3.3.2. was the most limited, consisting solely of two activity steps that addressed only verbal/linguistic intelligence, with no representation of other intelligence domains.

Discussion and Conclusions

In conclusion, the findings indicated that verbal/linguistic intelligence received an acceptable level of emphasis in both the activities of the 3rd-grade Life Sciences textbook and the corresponding curriculum outcomes, while musical/rhythmic intelligence was significantly underrepresented. This pattern was consistent in both the curriculum and the textbook analyzed in the study. This study analyzed the 3rd-grade Life Sciences textbook Howard Gardner’s Theory of Multiple Intelligences framework and offers the following recommendations:

- **Enhancement of naturalistic intelligence content:** The review of the curriculum and textbook revealed that naturalistic intelligence was insufficiently addressed. Given that *Life Sciences* is inherently connected with nature, activities fostering naturalistic intelligence should be expanded and systematically incorporated into each unit.
- **Increased inclusion of musical/rhythmic intelligence:** Musical/rhythmic intelligence was found to be rarely represented in the textbook, and its proportion should be increased.
- **Balanced representation in specific units:** Additional activities targeting musical/rhythmic and naturalistic intelligences should be included in the *Life in Our Country* unit, where these domains are underrepresented. Furthermore, the *Healthy Life* unit demonstrates a lower diversity of intelligence areas compared to other units; despite bodily/kinesthetic intelligence being a core domain for this topic, it is rarely utilized. Therefore, activities aimed at reinforcing bodily/kinesthetic intelligence should be incorporated.
- **Investigation of the impact of neglected intelligence areas:** The potential effects of underrepresented intelligence domains on student achievement warrant further examination.
- **Recommendations for future research:** This study was conducted at the 3rd-grade level and was limited to the curriculum and textbook analysis. Future research should

replicate the study at different grade levels and with diverse instructional materials to provide a broader understanding of the integration of multiple intelligences into *Life Sciences* education.

Author and Affiliations / Yazar ve Bağlantılar

Ahmet Topal , **Gülşen Altıntaş**

Sorumlu yazar **Ahmet Topal**
ahmettpl8@gmail.com

¹ MEB, Manisa, Türkiye, ahmettpl8@gmail.com , <https://orcid.org/-0009-0008-6670-922X>,

² Manisa Celal Bayar Üniversitesi Demirci Eğitim Fakültesi, Manisa, Türkiye, gulsencbu@gmail.com , <https://orcid.org/0000-0002-3394-5903>